

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

№ 180 (7348)

Dövlət Statistika Komitəsinin sədri Tahir Budaqov Ankarada İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Statistika Komissiyasının 14-cü sessiyasında iştirak edir

"Avropa Siyasi Birliyi"nin Zirvə toplantısı - hökumətlərarası platforma

2

Prezident İlham Əliyev: "Sülh gündəliyi ilə bağlı nailiyyətlər bütün region, o cümlədən Ermənistan və Azərbaycan üçün tarixi əhəmiyyət kəsb edir"

1993-cü il 3 oktyabr: müdrik və tarixi seçim

5

Müharibənin 7-ci günü: Suqovuşanla gələn ZƏFƏR

10

İran: nüvəyə, yoxsa müharibəyə?

12

Su diyeti və aralıqlı oruc: sağlamlıqda yeni yanaşmalar

11

"Təhsil" işbazları gəncləri necə tora salır?

4

"Qarabağ" UEFA reytingində irəlilədir

16

Beynəlxalq təşkilatların fəal üzvünə çevrilən Azərbaycan müxtəlif beynəlxalq platformalarda yalnız üzleşdiyimiz problemlərin deyil, eyni zamanda, qlobal miqyaslı problemlərin həllinə töhfə verir. Azərbaycanın səyləri və təşəbbüsləri dünya ictimaiyyəti tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 1-də Danimarkanın Baş naziri Mette Frederiksenin və Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Antonio Koştanın dəvəti ilə "Avropa Siyasi Birliyi"nin 7-ci Zirvə toplantısında iştirak etmək üçün bu ölkəyə işgüzar səfəri və səfər çərçivəsində keçirdiyi görüşlər, aparılan müzakirələr, ölkəmizə və onun Liderinə göstərilən yüksək səviyyəli münasibətlərin məntiqidir.

Oktyabrın 2-də Danimarkanın paytaxtı Kopenhagen şəhərində "Avropa Siyasi Birliyi"nin 7-ci Zirvə toplantısının açılış mərasimi keçirilib. Qeyd edək ki, "Avropa Siyasi Birliyi"nin 7-ci Zirvə toplantısında ümumilikdə 50-yə yaxın ölkədən dövlət və hökumət başçıları iştirak edirlər.

Plenar iclaslarda və ondan sonra keçirilən dəyirmi masalarda Avropadakı ümumi təhlükəsizlik vəziyyəti, Rusiya-Ukrayna müharibəsi, iqtisadi təhlükəsizlik, miqrasiya, ənənəvi və Hibrit təhlükələr kimi mövzular müzakirə olunur.

"Avropa Siyasi Birliyi" təhlükəsizlik, iqtisadi sabitlik, demokratik idarəetmə kimi sahələrdə əməkdaşlığı gücləndirmək məqsədilə həm Avropa İttifaqı daxilində, həm də ondan kənarında kiçik və böyük ölkələr arasında siyasi-iqtisadi koordinasiyanı təşviq etməyə yönəlmiş hökumətlərarası platformadır. Birliyin məqsədi ümumi maraq doğuran məsələ-

"Avropa Siyasi Birliyi"nin Zirvə toplantısı - hökumətlərarası platforma

Prezident İlham Əliyev: "Sülh gündəliyi ilə bağlı nailiyyətlər bütün region, o cümlədən Ermənistan və Azərbaycan üçün tarixi əhəmiyyət kəsb edir"

lərin həlli üçün siyasi dialoqu və əməkdaşlığı inkişaf etdirmək, Avropa qitəsinin təhlükəsizliyini, sabitliyini və rifahını gücləndirməkdir.

"AZƏRBAYCAN SÜLH GÜNDƏLİYİNİN İRƏLİ APARILMASI ÜÇÜN SƏYLƏRİ DAVAM ETDİRƏCƏK"

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Zirvə toplantısı çərçivəsində bir sıra ölkə liderləri, hökumət başçıları ilə keçirdiyi görüşləri böyük maraq doğurur. Azərbaycan Avropa İttifaqının vacib və etibarlı tərəfdaşdır və bu Azərbaycanın Avropa məkanı üçün də vacib aktor olduğunu bir daha təsdiq etmiş olur. Reallıq odur ki, bu gün Azərbaycanın Mərkəzi Asiya regionu ilə əlaqələri və Orta Dəhlizdə aparıcı rolu böyük maraqla izlənilir. Bununla yanaşı, ölkəmizin regionda və onun hüdudlarından kənarında sülhün və sabitliyin

təmin olunmasında müxtəlif tərəflər arasında dialoqu aparılması üçün platforma rolu olduqca önəmlidir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Kopenhagendə Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Antonio Košta və Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula Fon der Lyayen ilə görüşü əlaqələrin müsbət inkişafına əsaslanır. Görüşdə Antonio Košta və Ursula Fon der Lyayen dövlətimizin başçısını Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh gündəliyi ilə əlaqədar Vaşinqtonda əldə edilmiş nailiyyətlər münasibətilə təbrik ediblər, bunun regionda davamlı sülhün təmin olunmasına xidmət edəcəyinə ümidvarlıqlarını bildiriblər. Antonio Košta və Ursula Fon der Lyayen sülhün dəstəklənməsi üçün bundan sonra da səylərini davam etdirəcəklərini bildiriblər. Onlar, həmçinin regionda nəqliyyat bağlantılarının inkişafının Avropa İttifaqı üçün mühüm istiqamət olduğunu diqqətə çəkiblər.

Görüşdə Azərbaycanın Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyində oynadığı rola toxunulub, 2022-ci ildə Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında enerji sahəsində strateji tərəf-

daşığa dair əldə edilmiş razılıqlara uyğun olaraq Azərbaycanın Avropanın qaz bazarına ixracının həcmının artdığını bildirilib.

Dövlətimizin başçısı sülh gündəliyi ilə bağlı nailiyyətlərin bütün region, o cümlədən Ermənistan və Azərbaycan üçün tarixi əhəmiyyət kəsb etdiyini deyib. Prezident İlham Əliyev həm Ermənistanın, həm də Azərbaycanın artıq sülh şəraitində yaşamağa uyğunlaşdıqlarını qeyd edərək, ölkəmizin sülh gündəliyinin irəli aparılması üçün səyləri davam etdirəcəyini vurğulayıb.

Prezident İlham Əliyev hazırda Avropanın 10, o cümlədən Avropa İttifaqının 8 üzv dövlətinin Azərbaycan qazını aldığını bildirib və bunun Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyinə mühüm töhfə olduğunu deyib.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın Orta Dəhlizin inkişafında oynadığı rolu qeyd edərək, ölkəmizdə nəqliyyat-logistika infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi istiqamətində görülən işlərdən danışib və hazırda Mərkəzi Asiyadan Azərbaycan ərazisindən nəqliyyat daşımalarının həcmının artdığını bildirib.

ENERJİ SAHƏSİNDƏ ƏMƏKDAŞLIQ ÜÇÜN GENİŞ İMKANLAR

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Kopenhagendə Moldova Respublikasının Prezidenti Maya Sandu ilə görüşüb. Dövlətimizin başçısı Moldovada keçirilmiş parlament seçkilərində Maya Sandunun rəhbərlik etdiyi hakim Fəaliyyət və Həmrəylik Partiyasının qələbə qazanması münasibətilə təbriklərini çatdıraraq, bu seçkilərin Moldova xalqının iradəsini əks etdirdiyini deyib. Görüş zamanı Prezident İlham Əliyev Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh gündəliyi ilə bağlı əldə olunmuş nəticələrin tarixi əhəmiyyət kəsb etdiyini bildirib. Eyni zamanda görüşdə Azərbaycan və Moldova Respublikası arasında ikitərəfli münasibətlərimizin inkişaf perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparılıb, xüsusilə də enerji sahəsində əməkdaşlıq üçün geniş imkanların olduğu vurğulanıb.

Ardı Səh. 3

Əvvəli Səh. 2

“Avropa Siyasi Birliyi”nin Zirvə toplantısı - hökumətlərarası platforma

Prezident İlham Əliyev: "Sülh gündəliyi ilə bağlı nailiyyətlər bütün region, o cümlədən Ermənistan və Azərbaycan üçün tarixi əhəmiyyət kəsb edir"

Kopenhagendə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Ermənistan Respublikasının Baş naziri Nikol Paşinyan ilə görüşü olub. Tərəflər ABŞ Prezidenti Donald Trampın təşəbbüsü ilə keçirilmiş Vaşinqton Sülh Sammitində əldə olunan razılıqların əhəmiyyətini vurğulayıblar. Onlar Ermənistan və Azərbaycan arasında sülhün daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində səy göstərməyə hazır olduqlarını bir daha təsdiq ediblər. Azərbaycan Prezidenti və Ermənistanın Baş naziri regionda nəqliyyat kommunikasiyalarının faydalarını vurğulayıb, Azərbaycan ərazisində infrastrukturun inkişafı ilə bağlı cari işlərin gedişatı və Ermənistan ərazisində TRIPP layihəsini müzakirə edib, Vaşinqton Bəyannaməsinin icrası ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıblar.

Tərəflər bu xüsusda ATƏT-in Minsk prosesinin və onunla əlaqəli strukturların ləğv olunması ilə bağlı yekdilliklə qəbul edilmiş qərarı alqışlayıblar. Görüşdə tərəflər etimad quruculuğu tədbirlərinin bundan sonra da həyata keçirilməsinin vacibliyini vurğulayıb və təmasları davam etdirmək barədə razılığa gəliblər.

MÜNASİBƏTLƏRİN HƏRTƏRƏFLİ STRATEJİ TƏRƏFDAŞLIQ

nulub, ölkəmizin İtaliyanın enerji təhlükəsizliyinə töhfəsi vurğulanıb. Ölkələrimiz arasında investisiyalar, mədəniyyət, humanitar və digər sahələrdə əməkdaşlığın inkişafından məmnunluq ifadə olundu.

Bundan başqa, Oktyabrın 2-də Kopenhagendə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski ilə görüşü olub. Ukrayna Prezidenti Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh gündəliyi ilə bağlı Vaşinqtonda əldə olunmuş nəticələr münasibətilə dövlətimizin başçısına təbriklərini çatdırdı.

Təbriklərə görə minnətdarlığını bildiren Prezident İlham Əliyev sülh gündəliyinin irəliyə aparılması istiqamətində atılmış addımların tarixi əhəmiyyət kəsb etdiyini dedi. Dövlətimizin başçısı regionda davamlı sülhün təmin olunması üçün Azərbaycanın bundan sonra da səylərini davam etdirəcəyini

MÜSTƏVİSİNDƏ İNKİŞAFI

Zirvə toplantısı çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin İtaliya Respublikası Nazirlər Şurasının sədri Ciorcia Meloni ilə də görüşü olub. Görüşdə Azərbaycanla İtaliya arasında münasibətlərin hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq müstəvisində inkişaf etdiyini bildirilib və bu xüsusda bir neçə gün əvvəl İtaliya Prezidentinin Azərbaycana uğurlu rəsmi səfəri, səfər çərçivəsində Bakıda İtaliya-Azərbaycan Universitetinin ilk tədris korpuslarının açılışı qeyd olunub. İtaliya-Azərbaycan Universitetinin yaradılması təşəbbüsü 2020-ci ildə Prezident İlham Əliyev tərəfindən İtaliyaya dövlət səfəri zamanı irəli sürülüb. Layihəni həyata keçirmək üçün ADA Universiteti ilə İtaliyanın beş aparıcı ali təhsil müəssisəsi - Luiss Guido Carli Universiteti, Sapienza Universiteti, Turin Politeknik Universiteti, Bolonya Universiteti və Milan Politeknik Universiteti arasında 2022-ci ildə akademik əməkdaşlıq sazişləri imzalanıb. Bu əməkdaşlıq İtaliyada kiçik və orta sahibkarlığın, yaradıcı sahələrin, sənətkarlığın və texnoloji inkişafın dəstəklənməsi təcrübəsini təhsil və tədqiqat vasitəsilə Azərbaycana gətirir, iqtisadiyyatımızın strateji sahələri, xüsusilə də mühəndislik, kənd təsərrüfatı və qida sənayesi, memarlıq və dizayn üçün gələcək kadrları yetişdirmək məsələsində mühüm rol oynayır.

Hazırda burada tədris olunan 8 bakalavr və 2 magistr proqramında 538 tələbə bakalavr, 102-si isə magistr səviyyəsində təhsil alır. İxtisaslardan 3-ü ikili diplom proqramıdır. Tədris proqramları elektrik və elektronika mühəndisliyi, memarlıq, interyer və kommunikasiya dizaynı, şəhərsalma, kənd təsərrü-

fatı və qida texnologiyaları, heyvandarlıq və müxtəlif menecment ixtisaslarını əhatə edir. Tədris korpuslarında sinif otaqları ilə yanaşı, müasir texnologiyalara əsaslanan, İtaliyanın Bolonya Universiteti və Milan Politeknik Universiteti ilə birgə qurulmuş 6 tədqiqat və 7 tədris məqsədli laboratoriya da fəaliyyət göstərəcək. Burada memarlığa aid materiallardan ibarət kitabxana, şəhərsalma, landsaft və foto-video studiyaları, müxtəlif dizayn emalatxanaları yerləşir.

Bu layihənin icrası ölkələrimiz arasında humanitar sahədə əməkdaşlığın yüksək sə-

viyyəsinin göstəricisi olmaqla səmimi münasibətlərimizdən xəbər verir. Bu, həmçinin İtaliya təcrübəsindən istifadə etməklə Azərbaycan təhsilinin inkişafına töhfədir.

Söhbət zamanı Azərbaycan ilə İtaliyanın enerji sahəsində uğurlu əməkdaşlığına tox-

vuruladı. Görüşdə Azərbaycanın Ukraynaya humanitar dəstəyi, xüsusilə də ukraynalı uşaqlara göstərilən diqqət və qayğı qeyd olundu. Ukrayna tərəfi buna görə təşəkkürünü bildirdi. Söhbət zamanı iki ölkə arasında enerji sahəsində əməkdaşlıq məsələlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı. Dünən eyni zamanda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oktyabrın 2-də Kopenhagendə Fransa Respublikasının Prezidenti Emmanuel Makron ilə və Niderland Krallığının Baş naziri Dik Sxof ilə görüşü olub.

Keçirilən görüşlər bir daha təsdiqləyir ki, qalib, ərazi bütövlüyünü, suverenliyini, eyni zamanda BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrini, beynəlxalq hüququ təkbaşına təmin etmiş Azərbaycanı bu gün regional və global miqyasda aparıcı faktora çevrilib.

ZÜMRÜD BAYRAMOVA

Sahibə Qafarova: "Azərbaycan Qlobal Cənub və Qlobal Şimal arasında daha güclü körpülər qurmağı bacardı"

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan ötən ilin noyabrında ən uğurlu COP-lardan birinə - COP29-a ev sahibliyi etməklə, ümumi məqsədlərin həyata keçirilməsi naminə Qlobal Cənub və Qlobal Şimal arasında daha güclü körpülər qurmağı, xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrin səslərini eşidilməsini təmin etməyi bacardı. AZƏRTAC xəbər verir ki, bu sözləri Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova Cənubi Afrika Respublikasının Keyptaun şəhərində keçirilən "Böyük iyirmilik" ölkələrinin (G20) Parlament Sədrələrinin 11-ci Sammitində (P20) "Fəlakətlərə qarşı dayanıqlılığın və cavab tədbirlərinin gücləndirilməsi" mövzusunda çıxışı zamanı səsləndirib.

Milli Məclisin sədri çıxışında BMT tərəfindən rəsmi olaraq "Bakı İqlim Həmrəyliyi Paktı" adlandırılan COP29-un mühüm nəticələri haqqında da məlumat verərək deyib ki, bu sıraya Yeni Kollektiv Kəmiyyət Hədəfinin (Bakı Maliyyə Hədəfi) qəbul olunması,

Paris Sazişinin Beynəlxalq karbon bazarlarına dair 6-cı maddəsinin tamamilə işlək hala gətirilməsi, İtki və Zərər Fondunun tam fəaliyyətə başlamasını təmin edən qə-

rarın qəbulu, Bakı Adaptasiya Yol Xəritəsi və Adaptasiya üzrə Bakı Yüksək Səviyyəli Dialoqunun təsis olunması kimi mühüm məsələlər daxildir.

Dövlət Statistika Komitəsinin sədri Tahir Budaqov Ankarada İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Statistika Komissiyasının 14-cü sessiyasında iştirak edir

2025-ci ilin oktyabrın 1-də Türkiyənin paytaxtı Ankara şəhərində İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının İslam ölkələri üçün Statistik, İqtisadi və Sosial Tədqiqat və Təlim Mərkəzinin (SESRIC) təşkilatçılığı ilə İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Statistika Komissiyasının 14-cü sessiyası öz işinə başlayıb. Tədbirdə ölkəmizi Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin sədri Tahir Budaqov təmsil edir. Oktyabrın 3-dək davam edəcək sessiya zamanı Statistika Komissiyasının son bir il ərzində fəaliyyəti və 2026-2030-cu illər üçün fəaliyyət proqramı nəzərdən keçiriləcək, eyni zamanda məlumat əsaslı enerjetikaya keçidin təmin olunmasında milli statistika qurumlarının rolu, rəqəmsallaşma vasitəsilə milli statistika qurumlarının modernizasiyası, 4-cü Dayanıqlı İnkişaf Məqsədinin (Keyfiyyətli təhsil) göstəricilərinin monitorinqi və hesabatlılıq, digər aktual məsələlər üzrə müzakirələr aparılacaq, ölkə təcrübələri bölüşü-

ləcekdir.

Sessiyanın 2-ci günü Dövlət Statistika Komitəsinin Statistika işlərinin əlaqələndirilməsi və strateji planlaşdırma şöbəsinin müdiri Toğrul Əcəlov rəqəmsallaşma vasitəsi ilə milli statistika sisteminin modernizasiyasına dair təqdimat edib, Komitə tərəfindən göstərilən elektron xidmətlər, məlumat yayımı prosesinin rəqəmsallaşdırılması, inzibati məlumatlardan istifadənin genişləndirilməsi, rəsmi statistikada iri həcmli və peyk təsviri məlumatlarından istifadə, kənd təsərrüfatı siyahıyaalınmasının rəqəmsallaşdırılması sahəsində görülmüş işlər barədə tədbir iştirakçılarında geniş məlumat verib.

"Təhsil" işbazları gəncləri necə tora salır?

MƏTLƏB

Metehsalahov@mail.ru

Bu gün ölkəmizdə "xaricdə imtahanlı təhsil" adı ilə işbazlar əməllicə bazar qurublar. Bu "təhsil" işbazları son bir ayda məşhur simaları da alət edərək buradakı imtahanlardan kəsilən abituriyentləri öz torlarına salır, onları aşağı səviyyəli xarici universitetlərə, xüsusilə Türkiyənin reytingsiz təhsil müəssisələrinə sürümlə, əslində, bütöv bir xalqın gələcəyini məhv edirlər. Çünki Azərbaycan dövlətinin diplomlarını tanımadığı, tədris proqramını qəbul etmədiyi əksər xarici universitetlər bu işbazlar sayəsində bizim gəncləri aldadıb illərlə pullarını alır, sonda da dövlətin yaxına buraxmadığı qanunsuz diplomlarla "mükafatlandırır" geriye qaytarırlar.

Bəs nədən gənclərimiz ölkəmizdəki ali təhsil ocaqlarına qəbul olmaqda çətinlik çəkirlər? İbtidai sinif şagirdlərini az qala akademik səviyyədə tədris ağırlığı ilə yükləyəndə, qəbul imtahanlarına tədris proqramından kənar suallar salınanda nəticə bu cür də olmalıdır. İş o yerə çatıb ki, gənclər məktəblərdəki tədris proqramını əla oxumaq əvəzinə, qəbul imtahanlarında yaxşı nəticə göstərmək üçün repetitor yanına yollanırlar. Niyə? - çünki artıq neçə illərin təcrübəsindən də məlumdur ki, qəbul imtahanındakı sualların əksəriyyəti məktəblərdə şagirdlərə tədris olunan məktəb proqramından deyil, tam kənar mövzulardan salınır. Sanki bilə-bilə imtahan sualları çətinləşdirilir ki, gənclərin ölkədə təhsil alması əlçatmaz olsun. Guya imtahan prosesini bu cür çətinləşdirməklə təhsilin səviyyəsini yüksəltmək olur? Bəs hörmətli təhsil başbirlərinə məlum deyilmi ki, qəbul imtahanlarında repetitor hesabına yüksək bal toplayan gənclər ali məktəb tədrisində heç nə ilə fərqlənə bilmirlər? Çünki repetitor hazırlığı ilə dövlətin tədris proqramı arasında böyük uyğunsuzluq var. Bu, acı və olduqca aktual faktır. Məktəbli ali məktəbə dövlətin tədris proqramı əsasında hazırlaşma bilmirsə və yüksək bal toplamırsa, bunun tam əksinə olaraq repetitor xidməti sayəsində yüksək bal qazanırsa, demək, təhsil idarəetməsi və tədris proqramında böyük çatlar var.

Gələcək "xaricdə təhsil" adı ilə işbazlıq edən dələduzlara, illərdir bu işbazlar iş bazarındadırlar. Əslində, onların bu "bazarına" rəvac verən əsas proses təhsilimizdəki qüsur, gəncləri bu işbazların toruna sürükləyən ciddi çatışmazlıqlardır. Bir çox efiirlərin reklam üzünə çevrilən belə "təhsil" işbazları, artıq tanınmış simaları da öz iyrenc qazanc işlərinə cəlb edirlər: "Təsəvvür edin ki, cəmiyyətin üzde olan insanları da pul müqabilində gəncləri bu cür işbazların toruna səsləyən çağırış reklamlarında yer alırlar. Bu adamlar fərqi deyillər və ya fərqi deyil deyil, sadəcə reklam üçün aldıkları karlı pula görə dərk etmək istəmir ki, bu işlər təhsilimizi və gələcəyimizi məhv sürükləyir.

Min dəfə təəssüf edirəm ki, Təhsil Nazirliyi bu prosesə "DUR" demək üçün bir cəhd də atmır. Sadəcə, valideynlərə xəbərdarlıq etməklə kifayətlənir. Niyə bu cür yalançı, gəncləri toruna salan fırıldaqçı "şirkətlər" barədə tədbir görülmür? Bunları efiirlərə buraxıb qanunsuzluğu reklam edən telekanallar niyə məsuliyyət daşımır? Bildiyim tək budur ki, başqa sahələr bir yana, təhsil sahəsinin belə işbazlar oylağına çevrilməsi, gədə-güdə səviyyəli adamların "imtahanlı təhsil" vedləri böyük bir xalq olaraq hamımızın gələcəyini indidən məhv etmək deməkdir...

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev: "Müstəqilliyimizin tarixində 1993-cü il müstəsna əhəmiyyətə malikdir. O zaman, mürəkkəb durumda xalqımız çox müdrik və tarixi bir seçim etmiş, Heydər Əliyevi ölkənin Prezidenti seçmişdir. Böyük nüfuza və şöhrətə malik olan bu siyasi xadim Azərbaycanda inkişafın təməlini qoymuşdur".

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin 1993-cü il oktyabrın 3-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməsi ölkəmizin tarixində mühüm və əlamətdar hadisədir. Məhz bu tarixdən sonra müstəqil dövlətçiliyimizin qorunması, ölkəmizin sürətli inkişafı, xalqın rifahının yaxşılaşdırılması istiqamətində görülən işlər davamlı xarakter almış, respublikamız yerləşdiyi regionda və dünyada söz sahibinə çevrilmişdir. Bu gün əldə etdiyimiz bütün nailiyyətlərin əsası da məhz 1993-cü il oktyabrın 3-dən qoyulub.

Azərbaycanın milli qürur və iftixar tarixi

Bu seçim həm də xalqın müstəqil Azərbaycanın gələcəyini müdrik rəhbərə həvalə etmək istəyinin təcəssümü idi. Ona görə də həm də Azərbaycanın milli qürur və iftixar tarixi hesab olunur.

Daxili və xarici qüvvələrin Azərbaycanın dövlətçiliyini sarsıtmaq istiqamətində əlbir iş gördükləri bir vaxtda hakimiyyətə qayıdan görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin səyi nəticəsində ictimai-siyasi sabitliyi pozan qanunsuz silahlı dəstələr ləğv edildi, ölkəmizdə möhkəm ictimai-siyasi sabitlik yaradıldı.

1993-cü ildən tarixin qara səhifələri bağlandı və qarşımızda yeni bir səhifə açıldı. Bu səhifə Böyük Heydər Əliyevin dəst-xətti ilə

yazılmağa başlandı. Elə bir səhifə ki, acılıması ilə xalqın taleyini dəyişdi.

Ulu Öndərin mənəvi və siyasi varisi, daim Heydər Əliyev siyasətindən bəhrələnen və fəaliyyətini bu dahi insanın təcrübələrinə istinad etməklə quran dövlət başçısı cənab İlham Əliyev deyir: Biz Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə çox ciddi iqtisadi islahatlara start verdik. İqtisadiyyatın bazar iqtisadiyyatı prinsipləri əsasında qurulması məhz o illərdə öz əksini tapmışdır. Azərbaycanın gələcəkdə dünyəvi dövlət kimi inkişafı məhz o illərdə təsbit edilmişdir. Bizim xarici siyasətimizlə milli maraqlar üzərində apardığımız işlər məhz o illərdə xalqa təqdim edilmiş və xalq tərəfindən dəstəklənmişdir. Bir çox başqa sahələrdə, o cümlədən ordu quruculuğu sahəsində atılan addımlar bir neçə ildən sonra imkan verdi ki, biz doğrudan da güclü və nizami ordu yaradaq. Bu gün bütün Azərbaycan xalqı Ordumuzla fəxr edir. Yəni, bu tarixi addımlar ölkəmizin uzunmüddətli strateji inkişaf modelini özündə ehtiva edirdi. Əlbəttə ki, bütün planlarımızı həyata keçirmək üçün bizim güclü maliyyə imkanlarımız ol-

malı idi. Yaxşı başa düşürdük ki, xarici sərmayələr gəlmədən buna nail olmaq mümkün deyil. Xarici sərmayələrin ölkəyə qoyulması üçün də ilk növbədə sabitlik olmalı idi və bu sabitlik yaradıldı. O ölkədə ki, 1991-1993-cü illərdə Azərbaycan xalqı faktiki olaraq sabitlik nədir bilmirdi. Qanunsuz silahlı birləşmələr meydan oxuyurdu, Bakı və digər şəhərlərin küçələrində əli avtomatlı insanlar faktiki olaraq hökmranlıq edirdi, kütləvi itaətsizlik hökm sürürdü. Belə bir vəziyyətdə sabitliyi yaratmaq ancaq Heydər Əliyevin nüfuzu, onun cəsarəti və xalqın ona olan inamı hesabına mümkün idi və xarici sərmayələr də ondan sonra dərhal gəlməyə başlamışdır. Məşhur "Əsrin kontraktı" və neft-qaz sahəsində ondan sonra aparılan işlər o vaxt güclü maliyyə zəmini yaratdı. O vaxt atılan addımlar və qəbul edilmiş qərarlar bu gün bizə imkan verir ki, müstəqil iqtisadi siyasət aparaq və beynəlxalq müstəvidə müstəqil ölkə kimi özümüzü təsdiqləyək.

Bəli, ötən 20 ildən artıq dövrün hər saatında, hər anında Ulu Önderimizin tapşırıq və tövsiyələrinin yerinə yetirildiyini görürük.

Həm də çox yüksək səviyyədə. Bu tapşırıq və tövsiyələrin yerinə yetirilməsində bütün cəmiyyətimizin səfərbər olduğunu da görmək mümkün olub. Çünki Ulu Öndər Azərbaycan üçün nə qədər əzizdirsə, onun tapşırıq və tövsiyələrinin bu xalqın nümayəndələri tərəfindən yerinə yetirilməsi bir o qədər qürurvericidir. Biz bütün işlərdə həmişə dövlətimizin başçısının arxasında olmuşuq.

Prezident cənab İlham Əliyev Yeni Azərbaycan Partiyasının 30 illik yubileyi münasibətilə keçirilən tədbirdə bu barədə deyirdi: Yəni, 1993-2003-cü illərdə dövlətçiliyimizin çox möhkəm əsasları qoyuldu. Bu illəri sabitlik və inkişaf illəri kimi xarakterizə etmək olar. Əsas məsələ odur ki, bu siyasət davam etdirilməli idi. Azərbaycan xalqı 2003-cü ildə bir daha müdriklik göstərərək, məhz Ulu Öndərin şəxsiyyətinə olan hörməti ifadə edərək Heydər Əliyev siyasətinə səs verdi. Mən 2003-cü ildə xalqa söz vermişdim ki, bu yoldan dönməyəcəyəm. Son 19 ilin hadisələri onu göstərir ki, belə də oldu, Ulu Öndərin bütün tapşırıqları, bütün tövsiyələri yerinə yetirildi. O, öz siyasi vəsiyyətində demişdir ki, bir çox işlər görüldü, ancaq görə bilmədiyimiz işləri mənim davamçılarımla görərik, belə də oldu.

Biz onun siyasi xəttini davam və inkişaf etdirərək güclü Azərbaycan dövləti qurduq ki, sözün əsl mənasında, hər bir azərbaycanlı bu dövlətlə, doğma dövlətimizlə fəxr edir. Biz iqtisadi islahatları dərinləşdirdik və son 19 ildə bu sahədə görülən işlər göz qabağındadır. Təkcə onu demək kifayətdir ki, 2003-cü ildən bu günə qədər bizim iqtisadiyyatımız 3 dəfədən çox artmışdır. Bu il iqtisadiyyatımız rekord həddə çatacaq. İlin sonuna qədər gözlənilən proqnoz onu deyir ki, iqtisadiyyatımız 130 milyard manata çatacaq. Bu, rekord göstəricidir. Bizim uğurlu iqtisadi-maliyyə siyasətimiz nəticəsində xarici dövlət borcumuzu əhəmiyyətli dərəcədə aşağı sala bilmişik. Bu da həm bu gün üçün, həm gələcək nəsillər üçün böyük üstünlük təşkil edir. Bu gün ona görə ki, bizim kredit reytingimiz yaxşılaşır. Gələcək nəsillər üçün ona görə ki, bu yük gələcək nəsillərin üzərinə düşməyəcək. Bir neçə il bundan əvvəl mənim göstəri-

şimlə aparılan islahatlar nəticəsində bu ilin sonuna biz xarici borcumuzun ümumi daxili məhsuldakı payını 10 faizə qədər endirəcəyik. Əgər valyuta ehtiyatlarımızı götürsək, bizim valyuta ehtiyatlarımız xarici borcdan 8 dəfə çoxdur. Yəni, ancaq nadir ölkələr bu göstəricilərlə fəxr edə bilər.

Böyük Heydər Əliyev öz xalqını zamanın mürəkkəb tarixi-siyasi sınaqlarından uğurla çıxarmış və ardıcıl mübarizə apararaq onu müstəqilliyə qovuşdurmuş qüdrətli şəxsiyyətdir. Azərbaycan xalqı yeni əsrə və yeni minilliyə məhz Heydər Əliyev zəkasının işığında qədəm qoymuşdur. Davamlı yüksəliş yolunda inamla irəliləyən müasir Azərbaycan Heydər Əliyevin həyat əməlinin təntənəsidir.

Ümummilli Liderin Azərbaycanda ikinci dəfə siyasi hakimiyyətə gəlməsi müstəqilliyimizin xilas oldu

1990-cı ilin yanvar ayında Azərbaycanın ayrı-ayrı rayonlarının, eləcə də Naxçıvanın sərhədlərində ermənilər tərəfindən münəqişələr törədilirdi. Yanvar ayının 18-də keçmiş SSRİ-nin Daxili Qoşunlarının iştirakı ilə Naxçıvanın Kərki kəndi işğal olunmuşdu. Ermənilərin Sədərək istiqamətində mütəmadi hücumları başlamışdı və vəziyyət gündən-günə gərginləşirdi. Yanvarın 20-də Bakıda törədilən faciə ilə Naxçıvanın sərhədlərində münəqişələrin başlanmasının üst-üstə düşməsi isə ermənilərin havadarlarının əvvəlcədən hazırladığı böyük plan üzrə cərəyan edirdi. Belə ki, burada məqsəd diqqətin Bakı hadisələrinə yönəlməsi fonunda Naxçıvanın əhalisi arasında ümitsizlik yaradaraq bölgənin boşaldılması və erməni işğalı üçün şəraitin yaradılması idi.

Ardı Səh. 6

Əvvəli Səh. 5

Digər tərəfdən isə Naxçıvanı ölkənin paytaxtı ilə birləşdirən yollarda da ermənilər tərəfindən münaqişə törədilir, Bakı-Naxçıvan qatları dayandırılır, günlərlə işləmir, maşinistlərə qarşı vəhşiliklər edilirdi. Naxçıvan blokada vəziyyətinə salınırdı.

Bütün bu əməllərin arxasında kimin olduğu, kimin planı və gücü ilə həyata keçirilməsi 20 Yanvar hadisələrindən sonra Naxçıvana qayıdan və burada yaşayan Ulu Öndərə gün kimi aydın idi. Elə buna görə də Ali Məclisin 14 dekabr 1990-cı il tarixdə keçirilən sessiyasında yeni ittifaq müqaviləsinə münasibət məsələsi müzakirə olunarkən məsələ ilə bağlı çıxış edən Ulu Öndər Heydər Əliyev deyirdi: "Mən yeni ittifaqa daxil olmağın və bunun üçün referendum keçirməyən heç bir şərt qoymadan əleyhinəyəm. Azərbaycan respublikası iqtisadi və siyasi müstəqillik yolu ilə getməli, tam istiqlaliyyət uğrunda mübarizə aparmalıdır..."

Beləliklə, Ulu Öndər 1990-cı ildə Naxçıvana qayıtmısa da, Naxçıvan indi yox idi. Qədim diyar həmin illərin qurbanı olmuş, Qarabağ kimi işğal edilmiş, naxçıvanlılar isə aclıq-səfalet içərisində məhv olmuşdu. Heydər Əli-

1993-cü il 3 oktyabr: müdrik və tarixi seçim

veyin Naxçıvana gəlməsi ermənilər tərəfindən sərhədlərdə müharibə aparılan və blokada salınan diyarın xilasını oldu. Və son 35 ildə Naxçıvanın inkişafı da 1990-cı illərdə Ulu Öndər tərəfindən həyata keçirilən və gələcəyə hesablanmış tədbirlərin nəticəsində reallaşmışdır. Bununla əlaqədar Prezident cənab İlham Əliyevin də dəyərli fikirlərini xatırlamaq yerinə düşər: "Naxçıvan strateji yerdə yerləşir, ölkəmizin təhlükəsizliyi, inkişafı üçün xüsusi rol oynayır. Naxçıvanın uğurlu inkişafı Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ulu Öndər sovet dövründə də daim Naxçıvana böyük diqqət göstərmişdir və o vaxt respublikanın inkişafı üçün çox böyük işlər görmüşdür. 1990-cı illərin əvvəllərində - Naxçıvan üçün ən ağır illərdə Ulu Öndər naxçıvanlılarla birlikdə burada çox ağır şəraitdə Naxçıvanı böyük bələklərdən qurtara bilmişdir. Biz hamımız o illəri yaxşı xatırlayırıq, bilirik ki, bizim mənfur düşmənlərimizin niyyəti, eyni zamanda, Naxçıvanı da işğal etməkdən ibarət idi. Naxçıvana qarşı onlar silahlı hücumlar təşkil edirdilər. Ancaq naxçıvanlılar Ulu Öndərin ətrafında sıx birləşərək düşməne layiqli cavab verib onları yerinə oturtmuşlar".

Müstəqilliyi qorumaq onu qazanmaqdan dəfələrlə çətindir

Azərbaycan tarixini, xüsusilə də bu tarixin hər birimizə yaxın olan mübarizələrlə dolu XX əsr səhifələrini vərəqləyərkən gözümüzün qarşısında müstəqillik yolunda axıdılan qanlar, itirdiklərimiz canlandıqca, düşünürsən ki, müstəqil olmaq heç də asan deyilmiş. Müstəqilliyi əldə etdikdən sonrakı dövrə nəzər salarkən ona uzanan əlləri, gözü götürməyənlərin tənqiblərini gördəndə isə belə bir qənaətə gəlişən ki, həqiqətən də, müstəqilliyi qorumaq onu qazanmaqdan dəfələrlə çətin imiş.

Məlumdur ki, 1991-ci ildə bərpa etdiyimiz

müstəqillikdən sonra ölkəmiz yenə də gərgin ziddiyyətlərlə üz-üzə dayanmışdı. 1918-1920-ci illərdə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin məhvi üçün hazırlanmış plan və ssenarilərlə 1991-ci ildəki müstəqilliyin iflası üçün hazırlanmış planlar tamamilə eynilik təşkil edirdi. Belə bir dövrdə müstəqilliyimizi yenidən itirmək təhlükəsi qarşısında qalmışdıq. Zaman sübut etdi ki, Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev o zaman Azərbaycanda ikinci dəfə siyasi hakimiyyətə gəlməyədi, müstəqilliyimizin taleyi eynilə cümhuriyyət dövründəki kimi olacaqdı.

Bəli, böyük çətinliklə bərpa olunan müstəqilliyimiz Ulu Öndərin 1993-cü ildən hakimiyyətə qayıdışı ilə möhkəmləndirildi, əbədlilik qazandı. Böyük Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hələ 1990-1993-cü illərdə Naxçıvandan başlanan müstəqillik yolu Azərbaycanın siyasi mühitində aparıcı qüvvəyə çevrilib milli dövlətçiliyimizin bərpası istiqamətində qəti addımların atılmasına gətirib çıxardı.

Zaman sübut etdi ki...

Ümummilli Liderin müəyyən etdiyi strategiyayı ötən müddətdə uğurla həyata keçirən və müasir dövrə uyğunlaşdıran Prezident cənab İlham Əliyevin ölkəyə rəhbərlik fəaliyyətini diqqətlə nəzərdən keçirdikdə onun dövrün çağırışlarına çevik reaksiya verən, yüksək erudisiyaya və idarəetmə bacarığına malik, xalqına və dövlətinə qəlbən bağlı Lider olduğu bir daha təsdiqini tapır. Cənab İlham Əliyevin rəhbərlik etdiyi Azərbaycan bu gün dünyanın siyasi aləmində özünəməxsus yeri ilə seçilir. Bütün dünya dövlətləri onunla hesablaşır, ona hörmət və ehtiramla yanaşır.

2003-cü ilin 15 oktyabr prezident seçkiləri ərafəsində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycan vətəndaşlarına ünvanladığı 1 oktyabr 2003-cü il tarixli müraciət də təkcə Ulu Öndərin deyil, bütövlükdə Azərbaycan xalqının cənab İlham Əliyevə olan böyük ümidlərinin təcəssümü kimi ortaya çıxmışdır. Ulu Öndər bu tarixi müraciəti ilə xalqın onun əsasını qoyduğu siyasəti davam etdirə biləcək dəqiq ünvanı göstərmişdir: "...Üzümü Sizə - həmvətənlərimə tutaraq, qarşıdan gələn prezident seçkilərində prezidentliyə namizəd, mənim siyasi varisim, Yeni Azərbaycan Partiyası sədrinin birinci müavini İlham Əliyevi dəstəkləməyə çağırıram. O, yüksək intellektli, pragmatik düşüncəli, müasir dünya siyasətini və iqtisadiyyatını gözəl bilən, enerjili və təşəbbüskar bir şəxsiyyətdir. Sizi əmin edirəm ki, həm İlham Əliyev, həm də Yeni Azərbaycan Partiyası bundan sonra da xalqın ən layiqli övladlarını öz ətrafında sıx birləşdirərək Azərbaycan dövlətinin inkişafı və xalqımızın firavanlığı yolunda çox işlər görəcəklər. İnanıram ki, mənim axıra çatdırma bilmədiyim taleyüklü məsələləri, planları, işləri sizin köməyiniz və dəstəyinizlə İlham Əliyev başa çatdırma biləcək. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyə böyük ümidlər bəsləyirəm".

Zaman və tarix sübut edib ki, Ulu Öndərimiz siyasətdə heç zaman yanılmayıb. Ötən 22 ildə bunun bir daha şahidi olduq. Azərbaycanın gündən-günə inkişafı, tərəqqisi ilə şahid olduq. Sırası vətəndaşdan tutmuş müəllimə, həkimə, mühəndisə, elm xadimlərinə, uşaqdan böyüyə hər kəsə qayğıda, ehtiramda gördük. Ölkə rəhbərinin qaçqınına, köçkününe, şəhidinə, qazisinə, ümumilikdə hər bir vətəndaşına qayğısında gördük. Ötən 22 ildə ölkənin iqtisadi gücünün ordu quruculuğuna yönəldilməsində, torpaqlarımızın bir gün işğaldan azad olunması üçün hərtərəfli tədbirlərin həyata keçirilməsində gördük. Nə üçün əsasən, ordu quruculuğu məsələsinin üzünə gəldim? Çünki ölkəmizdə insanlar illərlə torpaq həsrəti ilə yaşayırdı. Onları ən çox düşündürən yurd yerlərinə qovuşmaq idi. Nə qədər inkişaf etmiş bir ölkədə yaşasalar da, hərtərəfli qayğı ilə əhatə olunsalar da, qaçqınlıq və köçkünlük acısından, yurd həsrətindən özlərini narahat hiss edirdilər. Onlar öz torpaqlarını

isteyirdilər. Qarabağ Azərbaycanın yarısı idi. Bu yara sağaldırsa, Azərbaycan tam olardı. Bütün bunlar isə dövlətimizin başçısının daim diqqətində olan məsələlər idi.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin edildi

"Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi, milli azadlığı əbədidir və əbədi olacaqdır!,- deyən Ulu Öndərin uzaqgörənliyi, əzmkarlığı, məsləhətkeşliyi, ideyaları ilə müstəqilliyimiz qorundu, yaşadı, əbədiləşdi. Bu gün müstəqil Azərbaycanımız etibarlı əllərdədir. 1990-cı illərdə səriştəsiz dövlət rəhbərləri tərəfindən ermənilərə satılan torpaqlarımız fəaliyyətində daim Heydər Əliyev siyasətinə, ideologiyasına əsaslanan dövlət başçısının rəhbərliyi ilə şücaətli Milli Ordumuz tərəfindən işğaldan azad edildi. 2020-ci ildə 44 günlük müharibə ilə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin olunması Ulu Öndərimizin ən böyük arzusunun reallaşması idi. Əgər müstəqilliyimizin əldə olunması, daimilik qazanması üçün Ulu Öndərə borcluysaqsa, ərazi bütövlüyümüzün bərpası, müstəqil dövlətimizin müasir dövrdə beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artması üçün dövlətimizin başçısına minnətdarıq.

Azərbaycanın müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü hər bir vətəndaş üçün əzizdir. O mənada ki,

xalqı çox çətinliklə əldə etdiyi bu qiymətli sərəvətin daimiliyi üçün, lazım gələrsə, canından belə keçməyə hazırdır. Xalq bir gün öz əzəli torpaqlarını da geri alacaqdı. Həmin günün Ulu Öndərin mənavi varisinin, hər bir azərbaycanlının ümid bəslədiyi Liderinin rəhbərliyi ilə reallaşması isə Azərbaycanda müstəqilliyimizin ilk illərindən həyata keçirilən siyasətin uğurla davam etdirilməsini təsdiqlədi. "Mən bütün Azərbaycan xalqının, hər bir Azərbaycan vətəndaşının Prezidentiyəm. Mənim borcumdur ki, imkan daxilində hər bir vətəndaş inkişafa, yaxşılığa doğru irəliləyişi görsün və onu hiss etsin",- deyən dövlət başçısının əzmini təsdiqlədi. 2020-ci il sentyabrın 27-də başlayıb noyabrın 10-da bitən 44 günlük müharibə Tarixə meydan oxuyan, dünyaya kimliyimizi göstərən 44 günlük müharibə Azərbaycanın döyünən ürəyinə, bir parçasına qovuşduğu, 30 illik bir həsrətin, nisgilin bitdiyi anla təsdiqlədi. 10 noyabr 2020-ci il Ali Baş Komandanımız, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin və Milli Ordumuzun Azərbaycan tarixinə yazdığı yeni salnamə oldu.

Cənab Prezidentimizin Ulu Öndərin "Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin ediləcəkdir" vəsiyyətini həm bir övlad, həm də siyasi rəhbər olaraq reallaşdırması xalqımıza liderlik bacarığını göstərməklə yanaşı, həm də qədim ailə dəyərlərimizin qorunub yaşadılmasının əhəmiyyətli məsələ olduğunu aşıladi. Bu isə ölkəmizdə hər bir gəncə nümunə gücündə olan təsirli məqamdır.

Tariximizin şanlı səhifəsini təşkil edən Qarabağ Zəfəri və ölkəmizin bugünkü inkişafı ötən dövrün hər anında Prezidentimizin pragmatik fəaliyyətinin nəticələridir. Ən əsası isə Azərbaycan vətəndaşının qürur yeridir. Bəli, qürur duyuruq ki, Ulu Öndərimizin siyasi yolu uğurla davam etdirilir. Qürur duyuruq ki, 35 ilin fəvqündə Azərbaycan bu qədər nailiyyətlər əldə edib.

Mətanət Məmmədova

Azərbaycanda hökm sürən multi-kulturalizm və tolerant mühit, müxtəlif xalqların adət-ənənələrinə, dininə hörmətlə yanaşma xalqımızın milli keyfiyyəti olmaqla yanaşı, humanizm dəyərlərinə, birgəyaşama mədəniyyətinə söykənir. Etnik qrupların sülh şəraitində yaşaması, bərabər hüquqlu fəaliyyətinə yaradılan zəmin multikulturalizmin Azərbaycan modelinin formalaşdığına göstəricisidir. Bu gün ölkəmizin demək olar ki, bütün ərazisində qeyri-xalqların nümayəndələri qarşılıqlı anlaşma və dialoq şəraitində vahid bir ailə kimi yaşayır və milliyyətindən asılı olmayaraq hər kəs bərabər hüquqludur. Humanizm prinsiplərinə əsaslanan ölkəmizdə insan ləyaqətinə xələl gətirən, ona zidd olan dinlərin yayılması və təbliğinə imkan verilmir. Mövcud qanunlar və mövcud mühit ölkəmizdə xristianların, yəhudilərin, ümumiyyətlə, bütün dini konfessiyaların nümayəndələrinin birgə sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşamasına dəlalət edir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, "Azərbaycan azad cəmiyyətdir, Azərbaycan çoxmillətli, çoxkonfessiyalı dövlətdir. Bu, bizim böyük sərvətimizdir. Azərbaycanda yaşayan hər bir xalqın nümayəndəsi bunu görür. Bunu izah etməyə ehtiyac yoxdur. Bu, bizim həyat tərzimizdir".

Paytaxt Bakıda, Qubada, Zaqatalada, Qusarda, Qaxda, İsmayıllıda və digər yerlərdə müxtəlif xalqların necə sülh, dostluq şəraitində yaşadığı diqqətdən yayınmır. Hər bir məkanda etnik qrupların icmaları, mədəniyyət mərkəzləri, öz etiqad və ayinlərini yerinə yetirmək üçün olan ibadətqahlar və s. fəaliyyətdədir ki, ölkəmizə gələn qonaqlar bunu yüksək dəyərləndirirlər. Əlbəttə ki, bu gün müxtəlif dövlət qurumlarında qeyri-xalqların nümayəndələri təmsil olunur, ölkəmizin ictimai-siyasi, mədəni həyatında mühüm rol oynayırlar.

"AZƏRBAYCAN UĞRUNDA, LƏYAQƏT UĞRUNDA!"

Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə ölkəmizdə yaşayan bütün xalqların nümayəndələri həmrəy oldular. Azərbaycan torpaqlarının işğaldan azad olunması uğrunda müharibədə iştirak etdilər. Azərbaycan vətəndaşı olaraq bir yumruq altında birləşdilər və silaha sarıldılar. Vətən müharibəsində bütün xalqların nümayəndələri bir əsgər kimi vuruşdular, şəhid oldular. Vətən uğrunda, Qarabağ uğrunda, Azərbaycan uğrunda mərdliklə, qəhrəmancasına vuruşdular. "Heç vaxt Azərbaycanda dini, milli zəmində ayrı-seçkilik olmayıb və olmayacaq", - deyən Cənab Prezident bildirib ki, İkinci Qarabağ müharibəsi bir daha onu göstərdi. Bütün millətlərin nümayəndələri, bütün etnik qrupların, bütün konfessiyaların nümayəndələri bir yumruq kimi birləşdi: "Azərbaycan uğrunda, ləyaqət uğrunda, Vətən uğrunda! Ona görə, bax, bu gözəl ab-hava, bu, təbii bir məkandır və biz Qarabağda yaşayan erməni əhalisini buna dəvət edirik". Amma Ermənistan isə monodövlətdir. Burada hökm sürən vəziyyət erməni xislətini bir daha ortaya qoymuş olur. Prezident İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, "Onlar hesab edirdilər ki, bu, onların üstünlüyüdür" - deyən Cənab Prezident qeyd edib ki, hətta onların rəhbərləri və onların ictimai fəalları müharibədən, İkinci Qarabağ müharibəsindən əvvəl deyirdilər ki, Ermənistanın bir üstünlüyü var ki, burada ancaq ermənilər yaşayır, Azərbaycanda isə müxtəlif xalqlar yaşayır. Onların çirkin təbliğatı ona yönəlmişdi ki, əgər müharibə başlarsa, burada qatma-qarışıq olacaq, xalqlar bir-birinin üzünə duracaq. Amma nə oldu? Yaşayan bütün xalqlar bir adam kimi durdular ayağa, sinələrini qabağa verdilər, düşməni tepiklə qovdular bizim torpağımızdan. Bir daha göstərdik ki, bax, bu yetişən nəsil və ənənələr nə deməkdir. Bir daha demək istəyirəm, bax, biz, hər birimiz bu

Tolerant mühitdə birlik və həmrəylik

Prezident İlham Əliyev: "Bütün millətlərin nümayəndələri, bütün etnik qrupların, bütün konfessiyaların nümayəndələri bir yumruq kimi birləşdi"

dəyəri qorunmalı və Azərbaycan siyasəti bundan sonra bu istiqamətdə aparılmalıdır və aparılacaqdır".

DİNLƏRARASI VƏ ÇOXMƏDƏNİYYƏTLİ HARMONİYA

Azərbaycanda onlarla müxtəlif dini qurum, birlik və icmaların fəaliyyətdə olması ölkəmizdə hökm sürən bu mühiti əsaslandıraraq amillər sırasındadır. Rus Pravoslav Kilsəsinin Bakı və Azərbaycan Yeparxiyası, Azərbaycan Yəhudiləri dini icması, Avropa Yəhudilərinin Bakı dini icması, Bakı şəhəri Dağ Yəhudiləri dini icması, Bakı Krişna Şuuru dini icması, "Yeni həyat" Xristian İncil dini icması, Bakı şəhəri "Molokan ruhani-xristian" dini icması, Alban-Udi Xristian dini icması, Gürcü Yəhudilərinin Bakı dini icması, Xilaskar Yevangelik Lüteranların Bakı dini icması və digər qurumlar ölkəmizdə sərbəst və azad şəkildə fəaliyyət göstərir. Bu bir daha ona əsaslanır ki, molokanlar, yəhudilər, tatlar, saxurlar, ləzgilər üçün Azərbaycanda geniş imkanlar yaradılıb. Qeyri-xalqların yaşadığı Krasnaya Sloboda, İvanovka kimi kəndlərə daima dövlətimiz tərəfindən diqqət və qayğı göstərilir. Azərbaycanda yaşayan qədim yəhudi, xristian, udi və digər milli azlıqların yaşayış məskənləri olan Krasnaya Sloboda, Nic və İvanovka kəndləri dövlətin daim diqqət və qayğısı ilə əhatə olunub. Qeyd edək ki, Azərbaycanda təkcə yəhudilərin 7 sinaqoqu, 2 orta məktəbi, 1 kolleci, 3 uşaq bağçası və Yəhudi Evi fəaliyyət göstərir.

Qubada həmçinin dünya yəhudilərinin ən böyük icmalarından birinin yaşadığı məşhur Qırmızı Qəsəbə yerləşir. Qeyd edək ki, ümumiyyətlə, Quba çoxmillətli rayondur, burada 20-dən artıq azsaylı xalq yaşayır. Onların 79 faizini azərbaycanlılar, 9 faizini

tatlar, 6 faizini ləzgilər, 1,8 faizini yəhudilər, 1,4 faizini türklər, 1,4 faizini xınalıqlılar və 1,2 faizini digər xalqların nümayəndələri təşkil edir. Qubadakı Qırmızı Qəsəbədə çayın bir sahilində sinaqoqlar, o biri sahilində məscidlər fəaliyyət göstərir. Bu fakt Azərbaycan multikulturalizm və tolerantlıq ənənələrinin mövcudluğunun sübutudur. İnkar olunmaz faktdır ki, bu gün Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında xristian, yəhudi etiqadlı vətəndaşlar yaxından iştirak edir, töhfələrini verirlər.

Qətiyyətlə deyə bilərik ki, müxtəlif mədəniyyətlərin və dinlərin nümayəndələrinin, etnik azlıqların harmoniya halında yaşadığı Azərbaycan uğurlu bir inkişaf yolundadır. Terrorizmin baş alıb getdiyi dünyada, islam qarşı hücumların artdığı və islamofobiyanın gücləndiyi bir vaxtda Azərbaycan ekstremizm və dözümsüzlük əleyhinə çıxış edir, kənar qüvvələrin, xaricdən gələn təhlükələrin qarşısını almaqda güclü və qətiyyətlidir. Həqiqətən də, Azərbaycan istər ölkə səviyyəsində, istərsə də beynəlxalq səviyyədə dinlərarası və çoxmədəniyyətli harmoniyanın inkişafına təkan verir və bu nailiyyətin davamlı olması üçün tədbirlər həyata keçirir.

Azərbaycan Respublikasının din sahəsində apardığı siyasət cəmiyyətdə dinin müxtəlif formalarda mövcudluğunu nəzərə alaraq, fikir, söz və vicdan azadlığı üzərində qurulub. Dövlətin din sahəsindəki siyasəti beynəlxalq hüquq prinsiplərinə və normalarına, Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu beynəlxalq müqavilələrə, ölkə Konstitusiyasına və digər normativ hüquqi aktlara əsaslanır. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 18-ci maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikasında din dövlətdən ayrılır və bütün dini etiqadlar qanun qarşısında bərabərdir.

Nümunə üçün vurğulayaq ki, Azərbaycanda yüzillər boyu bərqərar olmuş toleran-

tlıq mühiti XIX əsrin əvvəllərində ölkəmizə köçürüldükləri ilk vaxtlardan alman mühacirlərinin yerli əhali ilə qısa müddətdə dərin ünsiyyət qurmasına əlverişli zəmin yaradıb. Almanların Azərbaycana ilk kütləvi köçü isə 1819-cu ilə təsadüf edir. Həmin ilin yayında Tiflisdən Azərbaycanın Yelizavetpol qəzasına köçən 194 alman ailəsi Şamaxor (indiki Şəmkir) yaxınlığında iki koloniyaya salıblar. Sonralar Gədəbəy, Şamaxı, Bakı, Şəmkir ərazisində də alman lüteran kilsələri tikilib istifadəyə verildi. Bakıda - 28 May küçəsində yerləşən alman kilsəsi - Kırxa da onlardan biridir. Azərbaycanda yaşayan alman icması hər bazar günü bu kilsəyə gəlib, öz dualarını oxuyur, ibadət edir və söhbət aparırlar.

CƏNUBİ QAFQAZIN ƏN MÖHTƏŞƏM MƏBƏDİ

Bu gün dövlət başçısının rəhbərliyi ilə reallaşdırılan ümummilli inkişaf strategiyası hər bir sahənin paralel inkişafını ən yüksək səviyyədə təmin edib və bu, davam etməkdədir. Azərbaycan inamlı inkişafını davam etdirir, ölkəmiz sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşayır. "Ölkəmizdə sabitliyin mənbəyi xalqımızın iradəsidir, xalqımızın seçimidir", - deyən Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyev bu gün ölkəmizin dünya miqyasında sabitliyi ilə seçilən ölkələrdən birinə çevrildiyini bildirib. Belə bir ölkə multikultural və tolerant dövlət kimi də tanınır. Təsadüfi deyil ki, dünya dövlətləri Azərbaycanın bu sahədə öz təcrübəsini yaymasında maraqlıdır. Azərbaycan yüksək dəyərlərə sahib olan multikultural cəmiyyətdir. Azərbaycan əhalisinin 96 faizinin müsəlman olmasına baxmayaraq, xristianlar, yəhudilər, ümumiyyətlə, bütün dini konfessiyaların nümayəndələri sülh və əmin-amanlıq şəraitində birgə yaşayırlar. Bu gün Azərbaycanda xristianlığın ayrı-ayrı cərəyanlarının icmaları sərbəst şəkildə fəaliyyət göstərir və 7 sinaqoq, 4 gürcü kilsəsi də fəaliyyətdədir. Ölkəmizin paytaxtında Cənubi Qafqazın ən möhtəşəm məbədi Heydər Məscidi inşa edilib. Qeyd edək ki, xalqımızın tarixi keçmişindən qalan tolerantlıq və multikulturalizm prinsipləri ölkəmizin qanunvericiliyində də öz əksini tapıb. Belə ki, Milli Məclis "Dini etiqad azadlığı haqqında", "Dini ekstremizmə qarşı mübarizə haqqında" qanunlar qəbul edib.

Sülhə nail olmaq imkanlarına maneə törədən qeyri-sabit dövlətlər Azərbaycandakı əmin-amanlıqdan, tolerantlıq ənənələrini görürlər. Azərbaycan istər ölkə səviyyəsində, istərsə də beynəlxalq səviyyədə dinlərarası və çoxmədəniyyətli harmoniyanın inkişafına təkan verir və bu nailiyyətin davamlı olması üçün tədbirlər həyata keçirir. Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu, Dünya Dini Liderlərinin Forumu, BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının Qlobal Forumu və onlarla belə tədbirləri keçirməklə, dünyanın diqqətini özünü cəlb edən Azərbaycan bu və ya digər tədbirlərlə xalqlar və dövlətlər arasında əməkdaşlığa xidmət edir. Sülh içində yaşayan plüralist və demokratik cəmiyyətlər qurmaq üçün dağıdıcı cərəyanlara qarşı birlikdə mübarizə aparmağın vacibliyi əsas məsələ kimi bu və ya digər məsələlər müzakirə olunur.

Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyevin məlum sərəncamları ilə ölkəmizdə 2016-cı ilin "Multikulturalizm ili", 2017-ci ilin isə "İslam Həmrəyliyi ili" elan edilməsi bəşəri dəyərlərə olan ali münasibətin daha bir təzahürü idi. Dünya ictimaiyyəti Azərbaycanın nümunəvi tolerantlıq, multikulturalizm modelini, dinlərarası dialoq mədəniyyətini qəbul edir və öyrənir. Təbii ki, hər hansı bir cəmiyyətdə sosial tolerantlığın bərqərar olmasında və multikultural dəyərlərin tərəqqisində siyasi hakimiyyətin iradəsi əvəzsizdir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Politoloq şərh etdi

“Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Danimarkaya səfəri iki ölkə arasında münasibətlərin inkişafında mühüm mərhələ kimi qiymətləndirilə bilər. Bu səfər çərçivəsində keçirilən görüşlər, imzalanan sənədlər və müzakirə edilən məsələlər, həm siyasi, həm də iqtisadi əməkdaşlığın gələcək istiqamətlərini müəyyənləşdirən əsas amillərdən biridir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında politoloq Rəşad Bayramov deyib.

Onun sözlərinə görə, Danimarka ilə münasibətlərin strateji xəttini ilk növbədə Avropa İttifaqı ilə əlaqələrin genişlənməsi təşkil edir. Danimarka Avropanın aparıcı dövlətlərindən biridir və bu ölkə ilə qurulacaq əməkdaşlıq Azərbaycanın Avropa bazarına çıxış imkanlarını gücləndirir. Eyni zamanda, Azərbaycanın enerji sektorundakı rolu Danimarkanın alternativ enerji təcrübəsi ilə sinxron

laşdırılaraq hər iki tərəf üçün mühüm sinerji yaradır: “Danimarka yaşıl enerji, ekoloji təhlükəsizlik və davamlı inkişaf sahəsində dünya miqyasında qabaqcıl mövqedədir. Azər-

İlham Aliyev

baycanın da son illərdə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə yaşıl enerji zonalarının yaradılmasına xüsusi diqqət yetirməsi, iki ölkə arasında yeni əməkdaşlıq istiqamətlərini açır.

Bu mənada Prezidentin səfəri enerji diplomatiyası baxımından da əhəmiyyətlidir. Bundan başqa, görüşlərdə humanitar əməkdaşlıq, təhsil və mədəniyyət sahəsində əlaqələ-

nməsi və yeni əməkdaşlıq perspektivlərinin açılması baxımından strateji əhəmiyyətə malikdir”.

Ziya Hikmətoğlu

Mərkəzi Gömrük Hospitalının rəisi-Baş həkim, yüksəkixtisaslı ümumi cərrah, t.e.d. Bəxtiyar Musayev “Həkimlərimizi tanıyın” rubrikasında Sizə təqdim edirik.

DR.BƏXTİYAR MUSAYEV ümumi cərrahiyyə və qastroenterologiya sahəsində, o cümlədən qaraciyər, öd kisəsi və öd axarları, mədəaltı vəzi, qida borusu, mədə, nazik və yoğun bağırsağ, dalaq xəstəlikləri üzrə təcrübəli mütəxəssis olaraq qarın boşluğu üzvləri üzərində bütün növ açıq və laparoskopik əməliyyatları həyata keçirir. Həkim barədə daha ətraflı məlumat almaq üçün bu linkə daxil ola bilərsiniz: <https://customshospital.az/bextiyar-musayev/#>

Canımızı çox sevirik, lakin ən çətin və ümitsiz vəziyyətlərdə onlara üz tuturuq. Ağrıda, həyatla ölüm arasında qalanda onlara pənah aparır və etibar edirik.

Ağxalatlı peşə sahibləri gecə-gündüz xəstənin cərpayısının yanından ayaq çəkmədən bilik, bacarıq, zəhmət və təcrübələri hesabına onu həyata qaytarmağa çalışırlar. Xəstə ayağa qalxıb gözüne işıq, üzünə təbəssüm gələndə bəlkə də ən çox seviniən elə ona bu həyatı bəxş edən həkim olur. Görünür, bu müqəddəs peşə sahibləri ona görə çox sevilirlər və onlara ehtiramla yanaşırlar. Hippokrat andı içən xeyirxah peşə sahibləri ən ağır və çıxılmaz vəziyyətlərdə ürəklərdə ümid işığı yandırmaya, şəfəsizə şəfa, çarəsinə çarə vermək üçün hər cür zəhmətə qatlaşırlar. Yüksəkixtisaslı cərrah, Mərkəzi Gömrük Hospitalının rəisi, tibb xidməti polkovniki Bəxtiyar Musayev də həyatını bu nəcib və müqəddəs peşəyə həsr edib.

O uzun illərdə ki, bütün növ açıq və laparoskopik cərrahi əməliyyatlarını yüksək peşəkarlıqla yerinə yetirərək xəstələrə şəfa verir, onlara sağlamlıq bəxş edir. Onun həkim kimi ən üstün keyfiyyətlərindən biri hər bir xəstəyə qayğı ilə yanaşması, onları öz doğması və əzizi kimi qəbul etməsidir. Tibbdə həkimlə xəstənin ünsiyyəti, onunla davranışı və inamı ən mühüm keyfiyyətlərdən biri sayılır. Müasir tibb elmi də sübut edir ki, bəzən mükəmməl tibbi biliklərlə bərabər xəstəyə qarşı göstərilən insani münasibət, ona olan sevgi müalicənin başlıca şərtlərindən sayılır.

Həyatını insanlara şəfa verməyə həsr edən həkim - Mərkəzi Gömrük Hospitalının rəisi, t.e.d. Bəxtiyar Musayev

Bəxtiyar həkimdə olan məhz bu keyfiyyətlər onu xəstələrə daha çox sevirir.

“Həkimlik elminin qanunları” əsərinin müəllifi olan İbn Sina deyirdi: “Həkim şahin gözüne, ilan müdrikliyinə və aslan ürəyinə malik olmalıdır”. Bəxtiyar həkim keyfiyyətləri özünün elmi bilikləri ilə birləşdirərək bu gün ən tanınmış mütəxəssislərdən birinə çevrilib. O, özünün bilik və bacarığı ilə yalnız ölkəmizdə deyil, onun hüdudlarından kənar da tanınır, peşəkarlığı və elmi ilə qəbul edilir. Həm nəzəri elmi, həm də praktik tibbi uğurları məşğul olduğu sahədə ona şöhrət və hörmət qazandırır.

Bəxtiyar həkim bir alim kimi ölkəmizdə tibb elminin inkişafına da böyük töhfələr verir. O, 50-dən çox elmi məqalənin, 1 ixtiranın, 3 səmərələşdirici təklifin və 4 metodik tövsiyənin müəllifidir. Bəxtiyar Musayev ölkəmizdə endoskopik əməliyyatları icra edən ilk həkimlərdən biri kimi Azərbaycan səhiyyəsinə xeyli uğurlara imza atıb. Xüsusilə

dir. Mərkəzi Gömrük Hospitalının rəisi, tibb xidməti polkovniki Bəxtiyar Musayev 3 ilə yaxındır ki, Mərkəzi Gömrük Hospitalının rəisi - baş həkimi vəzifəsini icra edir. Bu müddət ərzində hospital tək ölkəmizin deyil, regionun aparıcı tibb müəssisələrindən birinə çevrilib. Hazırda Gömrük Hospitalı ən müasir tibbi avadanlıqları, dərman vasitələri, innovativ laboratoriya avadanlıqları, tibbdə informasiya texnologiyaları və s. ilə təmin edilib.

Qeyd etmək lazımdır ki, Bəxtiyar Musayevin rəhbərlik təcrübəsi yalnız Mərkəzi Gömrük Hospitalı ilə məhdudlaşmışdır. O, uzun illər ərzində Azərbaycanın bir sıra nüfuzlu özəl tibb müəssisələrində baş həkim kimi fəaliyyət göstərmiş, hər zaman peşəkar idarəçilik bacarığı, strateji baxışı və tibbi xidmətin keyfiyyəti ilə seçilib. Onun rəhbərliyi altında tətbiq olunan yenilikçi yanaşmalar və inkişaf strategiyaları çalışdığı bütün müəssisələrin uğur qazanmasına və yüksək reputasiya qazanmasına səbəb olub.

Həkim peşəkarlığı, təşkilatçılıq bacarığı və nəcib insani keyfiyyətləri ilə rəğbət qazanan tibb elmləri doktoru Bəxtiyar Musayev Hippokrat adına sadıq bir həkim kimi xəstələrin keşiyindədir. Onun həm həkim, həm səhiyyə təşkilatçısı kimi fəaliyyəti gənc tibbi kadrlar üçün əsl nümunədir.

Xəstələr həmişə çarəni həkim əllərində axtarırlar. Ağxalatlı müqəddəs peşə sahibləri onları həyata qaytarmaq, ağrılarına əncam çəkmək, ömürlərinə ömür calamaq, ən çarəsiz vəziyyətlərdə də qəlblərində ümid işığı yandırmaya necə deyirlər, şəfəsizə şəfa, çarəsinə çarə vermək üçün hər cür zəhmətə qatlaşırlar. Bəxtiyar həkim də belə xoş məramla yaşadığı üçün ona üz tutan, pənah gətirən xəstələrin, rəhbərlik etdiyi kollektivin sevimlisinə çevrilib.

qeyd etməyə dəyər ki, yüksəkixtisaslı ümumi cərrah Bəxtiyar Musayev 1984-cü ildə ölkəmizdə perkutan endobiliar əməliyyatının ilk icraçısı olub. Onun istedadı və humanist keyfiyyətləri peşəkar cərrah kimi tanınmasında xüsusi dəyər sayıla bilər.

Bəxtiyar həkim həm də uğurlu təşkilatçı-

Tarix dəyişir, yeni dövr yeni mərhələ yaranır. Yeniliklər, müasirliklər özü ilə ağır, üzücü problemlər də gətirir. Elə xalqlar var ki, yeni dövrün tələbləri ilə uyğunlaşa bilmir, fəaliyyətini, inkişafını təkmilləşdirməyi bacarmır. Səbəbi də müdrik düşüncəyə, fenomen zəkaya sahib liderinin olmamasıdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, seçilmiş hesab olunan liderlərdir ki, dövlətlər, imperiyalar qururlar, xalqları dünya xalqları arasında böyük nüfuzla, hörmətlə çatdırırlar. Bununla bağlı çoxsaylı misallar, sübutlar göstərmək olar. Sadəcə, bir faktı da unutmamaq olmaz ki, heç də hər xalq böyük liderlər yetişdirməyi bacarmırlar. Zamanın və ictimai-siyasi proseslərin axarında liderlər üzə çıxır və xalqını zülmətdən işıqlı yola çıxarırlar. Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyev məhz dünya tarixində sayılan, seçilən və nüfuzlu liderlərdəndir. Elə bir fenomen lider ki, dünya yalnız belə lideri min ildə bir dəfə yetişdirir. Ulu Öndər Heydər Əliyev bütün fəaliyyəti boyu müdrik insan, peşəkar rəhbər, xalq məhəbbətini qazanan uzaqgörən siyasətçi və ağıllı dövlət xadimi olduğunu təsdiq etmişdir. Azərbaycanın 1991-1993-cü illərdə üzleşdiyi faciələri, çətinlikləri heç bir dövlət adamı, hər hansı bir şəxs aradan qaldıra bilməzdi. Çünki o dövrdə Azərbaycanın üzleşdiyi fəlakət son dərəcə kritik xarakter almış, həlli qeyri-mümkün olan vəziyyət yaratmışdı. O dövrdə müxtəlif vasitələrlə hakimiyyəti zəbt etmiş AXC-Müsavat cütüylü xalqı üzleşdiyi bəlalardan xilas etmək gücünə və imkanına malik deyildi. Çünki dövləti idarə etmək, xalqın maraqlarını təmin etmək, xarici siyasi kursu layiqincə həyata keçirmək üçün bacarıqları və təcrübələri yox idi. Bu çatışmazlıqlar ölkəni ağır bəlalara sürükləyirdi.

Vəziyyəti ağır olmasından istifadə edən daxili qüvvələr, eləcə də hakimiyyəti zəbt etmiş AXC-Müsavat iqtidarı ölkəmizin yeraltı-yerüstü sərvətlərini vəhşicəsinə talan edir, dəyər-dəyməzə xarici işbazlara satırdılar. Ona görə də, iqtisadçıların da gəldiyi qənaətdə, apardıqları hesablamalar görə, AXC-Müsavat iqtidarı dövründə ölkənin iqtisadi sistemində böyük zərbələr vurulub. Mövcud durumun ağır olmasından, eləcə də hakimiyyəti zəbt etmiş ünsürlərin kreslo davası, sərvət talançılığından istifadə edən erməni-daşnak hərbi dəstələri ardıcıl olaraq torpaqlarımızı işğal edirdilər.

Uğurlu gələcəyin təminatçısı

Xalq problemlərin aradan qaldırılması üçün hakimiyyətə çağırışlar etsə də, nəticəsi olmadı. Bu məqamda insanlar haqlarının və hüquqlarının müdafiəsi, erməni terrorunun məhv edilməsi çağırışları ilə küçələrə çıxdılar, hakimiyyətin səhv, yanlış siyasətinə etiraz etdilər. AXC-Müsavat iqtidarı xalqı eşitmək istəmədi, əksinə, xalqın üzərinə güc strukturlarını göndərir, onları zor gücünə sakitləşdirməyə çalışırdı. Ağır, faciəli problemlərin kulminasiya nöqtəsi Gəncə hadisələri oldu. Qarşıdurma vətəndaş müharibəsinə gətirib çıxarmaqda idi. Belə ağır, çətin dövrdə xalq xilas yolunu Ulu Öndər Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə gəlməsində gördülər. Bu məqsədlə 1992-ci ilin oktyabrın 16-da "91" ziyalı xalqın adından o dövrün ən oxunaqlı, xalqın tribunası olan "Səs" qəzeti vasitəsilə Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevə müraciət ünvanladı. "Azərbaycan Sizin sözlünüzü gözləyir" başlıqlı müraciətdə deyilirdi: "Möhtərəm Heydər bəy! Hamımız görürük ki, respublikamızın, xalqımızın vəziyyəti gündən-günə ağırlaşır. Azərbaycan sözlün əsl mənasında siyasi, mənavi böhran keçirir. Bunun da əsas səbəbi son illər respublikada mövcud olan və getdikcə daha da güclənən hakimiyyət böhranıdır. Ali hakimiyyət və idarəetmə orqanları Konstitusiyaya zidd, "real vəziyyətə uyğun" fəaliyyət göstərməklə, əslində, iflic vəziyyətinə düşmüşdür. Bir çox dövlət orqanları heç bir hüquqi əsas olmadan yaradılıb fəaliyyət göstərir".

1992-ci il oktyabrın 21-də Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev ziyalıların müraciətinə müsbət cavab verərək bütün bilik və bacarığı, istedadı, canı ilə xalqın yanında olacağını bəyan et-

3 oktyabr 1993-cü il prezident seçkiləri: uğura aparıcı yolun başlanğıcı

di.

Beləliklə, 1992-ci il noyabrın 21-də Naxçıvanda 550 nümayəndənin iştirakı ilə Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis konfransı keçirildi və Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev partiyanın Sədri seçildi. Dahi Öndərimiz Heydər Əliyev YAP-ın yaranma tarixini spənralar belə xarakterizə etmişdir: "YAP Azərbaycanda gədən ictimai-siyasi proseslərin içərisindən çıxan zərurətdir. O, bir adamın istəyi ilə yaranan partiya deyildir. Azərbaycanda yaranan partiyaların bir çoxu ayrı-ayrı şəxslərin, siyasi fəaliyyətə başlayan adamların şəxsi təşəbbüsü ilə, onların ətrafında toplaşan adamların təşəbbüsü ilə yaranan partiyalardır. Ancaq Yeni Azərbaycan Partiyasının fərqi ondan ibarətdir ki, bu partiya onu yaratmaq istəyən, siyasi fəaliyyətlə məşğul olmaq istəyən adamların istəkləri ilə, bir təşkilatı mərkəz olmadan, hərəsinin öz tərəfindən hərəkət etməsi nəticəsində, ağır şəraitdə, böyük təqiblər şəraitində yaranmış bir partiyadır".

İlk və demokratik seçkilərin təməlinin qoyulduğu tarix - 3 oktyabr 1993-cü il

1993-cü il iyunun 9-da Ulu Öndər Heydər Əliyev xalqın və özəmənkı hakimiyyət nümayəndələrinin təkidli xahişləri ilə Bakıya gəldi. Ulu Öndərimiz paralamentin sədri və prezidentin səlahiyyətlərinin icrasına başladıqdan sonra dərhal gərgin iş başladı. Bununla da həyatımızın bütün sahələrində əhəmiyyətli dəyişikliklər baş verdi. İlk dəfə Azərbaycan azad və demokratik şəkildə seçkilər təşkil edildi. 1993-cü il oktyabrın 3-nə təyin edilmiş prezident seçkiləri Azərbaycan xalqı üçün mühüm tarixi hadisə, müstəqil Azərbaycan dövləti üçün isə qurtuluşa gedən yolun ilk pilləsi idi. Azərbaycan xalqı böyük səs çoxluğu ilə Ulu Öndərə səs verməklə, Onu Prezident seçdi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilən Ulu Öndər 1993-cü il oktyabrın 10-da dövlətə və xalqa sədaqət andı içərək demişdir: "Bu gün mənim üçün tarixi, əlamətdar bir gündür. Mənə göstərilən bu böyük etimada görə Azərbaycan vətəndaşlarına, Azərbaycan xalqına hörmətimi, məhəbbətimi bildirir və

əmin etmək istəyirəm ki, həyatımın sonuna qədər xalqıma sədaqətlə xidmət edəcək və bütün fəaliyyətimi Azərbaycan Respublikasının gələcək inkişafına sərf edəcəyəm".

Andına sadıq qalan Dahi Öndərimiz Heydər Əliyev ömrünü Azərbaycan dövlətinin müstəqilliyinin möhkəmlənməsinə, xalqın sosial-rifah halının yaxşılaşmasına, azad, demokratik cəmiyyətin qurulmasına həsr etdi. 1993-cü ildə Dahi Öndər Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışı Azərbaycanı parçalanmaqdan, məhv olunmasından xilas etdi. Uğurlu Horadiz əməliyyatından sonra Ermənistan atəşkəs sazişini imzalamağa məcbur edilməsi həm ölkədə sabitliyin yaradılmasına, həm də digər sahələrdə uğurlu addımların atılmasına yol açdı.

3 oktyabr 1993-cü il prezident seçkilərindən sonra Azərbaycanda inkişafın, tərəqqinin yeni dövrü, mərhələsi başlamışdır

Tarixi faktlar sübut edir ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin 3 oktyabr 1993-cü ildə Prezident seçilməsindən sonra Azərbaycanda inkişafın, tərəqqinin yeni dövrü, mərhələsi başlamışdır. Dahi Öndərimiz Heydər Əliyev ilk növbədə, ölkədə ictimai-siyasi sabitliyin bərpası istiqamətində gərgin iş aparmış, qeyri-qanuni silahlı dəstələr zərərsizləşdirilmiş, respublikamızın sosial-iqtisadi yüksəlişinə yol açan ən mühüm amil kimi cəmiyyətdə ictimai-siyasi sabitlik bərqərar edilmişdir. Dövlət çevrilişlərinin qarşısı alınmış, Azərbaycan vətəndaş müharibəsi təhlükəsindən xilas olmuşdur. Müstəqil dövlətimizin ərazi bütövlüyünün bərpası və Ermənistan silahlı qüvvələrinin hücumlarının qarşısının alınması, ölkənin müstəqilliyinin qorunub saxlanması üçün ordu quruculuğu istiqamətində kompleks tədbirlər həyata keçirilmişdir.

1994-cü ilin sentyabrın 20-də əfsanə kimi görünən "Əsrin müqaviləsi" neft sazişi imzalandı. "Əsrin müqaviləsi" yeni neft strategiyası Xəzərin Azərbaycan sektorunda 15 ölkənin, 33 iri neft şirkətinin iştirakı ilə 22 neft-qaz mü-

qaviləsinin imzalanmasına səbəb oldu. Bununla Azərbaycanın dünya iqtisadi sistemində inteqrasiyasının əsası qoyuldu. Azərbaycana artan inam ölkə iqtisadiyyatına qoyulan investisiyaların həcmində, həmçinin imzalanan saziş və Anlaşma Memorandumlarının sayında da özünü qabarıq şəkildə büruzə verdi. 1995-ci il noyabrın 12-də qəbul olunan Milli Konstitusiyamız insan hüquq və azadlıqlarının qorunmasında ən möhkəm baza rolunu oynayır. Ölkəmizdə azad mətbuatın inkişafı, çoxpartiyalı sistemlərin yaradılması, seçkilərin demokratik, beynəlxalq standartlara uyğun keçirilməsi istiqamətində mühüm addımlar atıldı. Şərqdə ilk dəfə Azərbaycanda ölüm hökmünün ləğv edilməsi, amnistiya aktlarının tətbiqi, sosial cəhətdən aztəminatlı ailələrin mənzil, məişət şəraitlərinin yaxşılaşdırılması müharibə iştirakçıların, şəhid ailələrinin sosial müdafiəsinin təmin olunması və digər fundamental işlər Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi mühüm, əhəmiyyətli tədbirlərdən idi. Məhz bu kimi tədbirlərin, uğurlu layihələrin icra edilməsinin nəticəsi olaraq Azərbaycan dünyanın ən inkişaf edən, əhalinin sosial-iqtisadi cəhətdən təmin olunan dövlətlərindən birinə çevirildi.

Bu gün Azərbaycan Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu siyasətə sadıqdır. Ölkə Prezidenti İlham Əliyev Dahi Öndərimiz Heydər Əliyevin siyasətini uğurla davam etdirir. Bu isə Azərbaycanın gücünə yeni güc qatır. Ən böyük tarixi nailiyyətlərimizdən biri isə Prezidentimiz, Fətəh Sərkərdə İlham Əliyevin Komandanlığı ilə müzəffər ordumuzun 30 il erməni işğalı altında olmuş torpaqlarımızın azad edilməsidir. Artıq işğaldan azad edilmiş ərazilərimiz rahat nəfəs alır. Hər bir yerində bayrağımız dalğalanır, hər bir guşədə milli himnimiz səslənir, insanlarımızın sevincli səsləri eşidilir. Bütün bunlara görə Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevə minnətdarıq. Məhz Onun siyasi irsinin yerinə yetirilməsi, ideyalarının gerçəkləşməsi nəticəsində bu gün möhtəşəm uğurlara imza atılıb. Azərbaycan xalqının tarixində tələyüklü məsələlərin həllində müstəsna xidmətləri olan Ulu Öndər Heydər Əliyev xalqın yaddaşında qurucu və xilaskar dövlət xadimi, fenomen şəxsiyyət, lider kimi əbədi olaraq yaşayacaqdır.

İLHAM ƏLİYEV

30 ilədek yol gözləyən yurd yerlərimizdən biri idi Suqovuşan. Bədnam ermənilər tərəfindən adı dəyişdirilib Madagiz qoyulan Suqovuşan. Bol günəşli, oksigenli, sulu, yaşıl düzlü-çəmənli, bərəkətli torpaqlı, coğrafi üstünlüklərə malik Suqovuşan. Bu yurdun yurddaşları da Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrinə səpələnmişdilər. Cənnətməkan ata-baba ocaqlarına həsrət qalmışdılar. Torpaqlarının ətrini əsən küləklərdən alırdılar. Bu küləklər gətirdimi o ətri?... Xeyr, gətirmirdi. 30 ilədek zaman fasiləsindən sonra biz o küləklərə doğru getməli olduq. Getdik və gedişimiz, bu yurd yerimiz yazmağa başladığımız şanlı "Qarabağ" dastanının "Suqovuşan" adlı boyu oldu. İndi o boydan danışaq bir az...

Madagiz tarixi adına qovuşdu, Suqovuşan oldu

Oktyabrın 3-də ordumuzun Suqovuşanla bağlı qələbə xəbərini ölkəmizin Prezidenti, Ali Baş Komandanımız cənab İlham Əliyevdən aldığımız: "Bu gün Azərbaycan Ordusu Madagizdə Azərbaycan bayrağını qaldırdı. Madagiz bizimdir. Qarabağ Azərbaycandır!" Dövlətimizin başçısı dərhal Madagizin tarixi adını bərpa etdi. Madagiz Suqovuşan adlandırıldı. Ali Baş Komandan 1-ci Ordu Korpusunun komandiri Hikmət Həsənovu Suqovuşanın işğaldan azad olunması münasibətilə təbrik etdi.

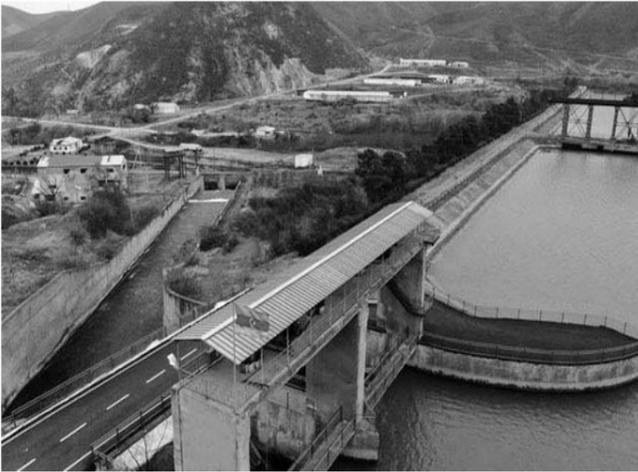
Onlarla Vətən oğullarının həyatlarını itirdikləri Suqovuşanda bu gün Azərbaycan bayrağı dalğalanır. Suqovuşanın işğaldan azad olması bir elin yurd haqqına qovuşması idisə, həm də canlarını Vətən torpaqları uğrunda qurban verən Azərbaycan övladlarının düşməndən alınan qisası idi.

Suqovuşan qovuşdurdu

Xalqımız üçün su aydınlıq anlamındadır. Qovuşmaq isə həsrətlərin vüsal anıdır. Suqovuşanın azad olunmasından bir qədər sonra yenə ölkə rəhbərinin daha 7 kəndimizin işğaldan azad olunması ilə bağlı paylaşımı sentyabrın 27-dən başlayıb genişmiqyaslı təxribat törədərək cəbhəboyu zonada yerləşən Azərbaycan Ordusunun mövqelərini iriçaplı silahlar, minaatanlar və müxtəlif çaplı artilleriya qurğularından intensiv atəşə tutan Ermənistan silahlı qüvvələrinə Milli ordumuz tərəfindən layiqli cavab oldu. Füzuli rayonunun Qaraxanbəyli, Çarvend, Kənd Horadiz, Yuxarı Əbdürrəhmanlı, Aşağı Əbdürrəhmanlı və Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı, Nüzgar kəndlərindən, Murovdağın və Talış kəndi ətrafındakı bir neçə əlverişli yüksəkliyin ardınca Suqovuşan bizi oktyabrın 3-də Talış yaşayış məntəqəsinə, Füzuli rayonunun Aşağı Əbdürrəhmanlı, Cəbrayıl rayonunun Mehdi, Çaxırlı, Aşağı Maralyan, Şəybəy və Quycaq kəndlərinə, oktyabrın 4-də isə Cəbrayıl şəhərinə və rayonun bir neçə kəndinə qovuşdurdu.

Azərbaycan tarixinin bir parçası-Suqovuşan

90-cı illərdə ermənilərin Azərbaycana qarşı başladığı işğalçılıq siyasətinin qurbanlarından biri də Suqovuşan olub. 1991-1992-ci illərdə Azərbaycan Ordusu tərəfindən işğaldan azad olunsada, 1994-cü ilin aprel

ayında Manvel Qriqoryanın başçılığı altında Ermənistan ordusunun könüllülər dəstəsi yenidən bu kəndi işğal edib. Aprel döyüşləri zamanı Qarabağda formalaşdırılan beşinci müdafiə rayonu hərbi hissəsi Qarabağ döyüşlərində bir çox təxribatçı əməliyyatlarda iştirak edib və azad edilənədək işğalçı Ermənistan ordusunun Qarabağdakı ən yaxşı hərbi hissələrindən biri hesab olunurdu. 10-cu dağatıcı diviziyanın tərkibinə daxil idi. Ehtimal edilir ki, hərbi hissə Ağdərəyə yaxın ərazilərdən Madagiz yaşayış məntəqəsi hüdudlarındakı döyüş növbətçiliyinə cəlb olunurdu. Bura aprel döyüşlərində Azərbaycan ordusunun əsas hədəflərindən biri olub. Bundan başqa erməni ordusunun 6-cı müdafiə rayonu kimi qeyd etdiyi hərbi hissə də Suqovuşanda yerləşirdi.

Kənd ərazisindəki qədim abidələr onun zəngin tarixindən xəbər verir. Burada Suqovuşan su anbarı və su elektrik stansiyası var. Kənddə 2014-cü ildə balıqartırma zavodu tikilib. Aprel döyüşləri zamanı elektrik stansiyası və balıqartırma zavoduna ziyan dəyib, onlar sonradan yenidən bərpa edilib.

Yeri gəlmişkən: qara kürü istehsalı

Yazı ilə bağlı araşdırma apararkən Svetlana Xaçaturyanın "Madagizi ziyarət etmək və balıqçılıq təsərrüfatının taleyi ilə maraqlanmaq işğar səfərinizin missiyasını yerinə yetirmək deməkdir" adlı məqaləsi ilə də rastlaşdım. Məqalədə qeyd olunur: "Artsax qara kürü ixrac edən bir ölkəyə çevriləcək. İldə 15-20 ton qara kürü, 1200-1500 ton balıq istehsal ediləcəkdir... Ancaq Aprel müharibəsi başladı, bunun fonunda ehtiraslar tədricən azaldı: xarici investorların vəsaitlərinin küləyə atıldığını, proqramın uğursuz olduğunu və kürü istehsal olunmayacağını artıq bir pıçıltı ilə danışdılar. Biz bu ya-

Və suya düşən xəyallar...

Xalqımızın belə bir gözəl deyimi var: "Qonşuya ümid edən şamsız qalar". Hələ o da ola başqasının torpağında "qonşuluqda-kına" ümid etmək. Bəs qonşunun torpağında qara kürü biznesi quran qonşularımız görəsən, bu Azərbaycan deyimini heç düşünməmişdilərmi? Təəssüf ki, düşünməyiblər. 2022-2023-cü ilə dünya bazarına çıxarmaq istedikləri qara kürünün istehsalına zəngin təbiəti ilə tam cavab verən Madagiz adlandırdıqları ərazimizdə 2020-ci ilin 3 oktyabrında Azərbaycan bayrağı yenidən dalğalan-

xınlarda Madagiz balıqçılıq təsərrüfatının direktoru vəzifəsini icra edən Arena Ulubabyanla görüşdük. O, özünü təqdim edəndə dedi: əvvəlcə gəlin balıqları görək. İnzibati binanın yanında yerləşən balıqçılıq, ümumi bir dam altında çoxsaylı hovuz kompleksidir. Onun sözlərinə görə, ümumilikdə 306 hovuz var və hamısında balıq yaşayır. Ulubabyan bunların "Sibir nərəkəsi" və "Rus nərəsi" növlərinin balıqarı olduğunu söylədi. Bunlar qara kürü üçün ən yaxşı balıq növləridir. Balığın Madagizə necə gətirildiyini və onların "səyahət" marşrutunun belə olduğunu izah etdi: mayalanmış yumurtalar əvvəlcə Almaniya və Rusiyadan Ermənistan - suları balıq yetişdirmək üçün yararlı olan Ararat bölgəsinə, oradan da Artsax və xüsusi olaraq - Madagizə gətirilir. Zavodun Artsaxın başqa bir qəsəbəsində deyil, nə üçün Madagizdə qurulduğunu soruşduqda, A. Ulubabyan cavab verdi ki, balıq yetişdirmək və qara kürü istehsalı üçün ən uyğun şərtlər məhz Madagizdədir. Kürünün keyfiyyətinə əsasən iki amil təsir edir: oksigenlə zəngin təmiz su və Tərtər çayının ən böyük qolunun suyuna tam uyğun gələn müvafiq temperatur. İl ərzində sabit temperaturu 6-8 dərəcə olan təmiz, oksigenlə zəngin sular keyfiyyətli kürü əldə etmək üçün faydalıdır. Madagiz balıqçılıq təsərrüfatının direktoru vəzifəsini icra edən şəxs də əsas investorların xaricdən gələn iş adamları olduğunu söylədi. Bu yaxınlarda Artsax məhsullarının dadına baxan və keyfiyyəti və ləzzətindən məmnun qalan qara kürü satışında dünyaca məşhur mütəxəssislər gəldi, nəticədə kürünün ixracı ilə bağlı razılaşmalar əldə edildi. Ulubabyanın sözlərinə görə, məhsulların ilk partiyası 2018-ci ilin sonunda istehsal olunacaq və müəssisə 2022-23-cü illərdə tam gücü ilə fəaliyyətə başlayacaq və dünya bazarlarında "Artsaxda istehsal olunur" etiketli qara kürü və balıq görüncək".

di və ərazi tarixi adına qovuşdu-Suqovuşana. Ağılsız ermənilərin xam xəyalları isə elə Suqovuşanın çox bəyənib, təqdir etdikləri sularına qovuşdu.

Bəli, qonşuya ümid edib, xarici ölkələrə yalvarıb-yaxarıb, investor tapıb onun torpağına yatırım yatıranda son aqibəti əvvəldən düşünməmək çox ağılsızlıqdır. Eynilə dilənçiliklə əldə etdikləri milyonlarla manat dəyərində olan silahları döyüş meydanında qoyub qaçdıqları kimi...

Suqovuşan Qarabağın açarıdır

Azərbaycanın "Brest" qalası hesab edilən Suqovuşanın işğaldan azad olunması ilə Murov, Kəlbəcər, Tərtər yolu tamamilə kəsilir və Ağdamın azadlığına yol açılırdı. Murov dağ silsiləsinin cənub yamacı ilə Sərsəng gölüne yol buradan keçir. Elə buna görə də öz taleyini Prezidentinə, Ali Baş Komandana ümid edən Azərbaycan xalqı əmin idi ki, arxasında olduğu dövlət rəhbərinin düşünülmüş və ardıcıl şəkildə həyata keçirdiyi tədbirlər nəticəsində, Milli Ordumuzun qəhrəman əsgər və zabitlərinin səyi ilə torpaqlarımız son qarışınadək işğaldan azad ediləcəkdir. Azərbaycan bayrağı bütün əzəli torpaqlarımızda dalğalanacaqdı. Suqovuşan 30 illik həsrətliləri Qarabağa qovuşduracaqdı. Saf, təmiz suları ilə torpaqlarımızdan erməni çirəkabını yuyub aparacaqdı.

5 il əvvəl Azərbaycan "Qarabağ" dastanını yazdı. Bu qəhrəmanlıq dastanının fonunda onun bir boyu olan "Suqovuşan" gələcək nəsillərə ərnağan edə biləcəyimiz ən dəyərli vətənpərvərlik hissi, qürur yerimizdir. 5 il əvvəl hələ "Qarabağ" dastanına irəliləməyə neçə-neçə belə qəhrəmanlıq boylarının yazılacağından xəbərsiz idik. Lakin o boyların hər biri yazıldı, Azərbaycan ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etdi. Bu Zəfəri yol isə Suqovuşandan başladı.

Mətanət Məmmədova

Son illərdə sağlam qidalanma və pəhriz mövzusu həm gündəlik həyatda, həm də elmi müzakirələrdə geniş yer tutur. İnsanlar artıq yalnız arıqlamaq üçün deyil, eyni zamanda orqanizmin sağlamlığını qorumaq, xəstəliklərdən uzaq qalmaq və daha uzunömürlü olmaq üçün qidalanma rejimlərinə diqqət göstərirlər. Bu baxımdan dünyada ən çox müzakirə olunan iki yanaşma su pəhrizi və aralıqlı orucdur. Hər ikisi müəyyən mənada "oruc" prinsiplərinə söykənir, lakin tətbiq üsulları, təsirləri və riskləri fərqlidir. SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb.

Su diyeti

Su diyeti insanın müəyyən müddət ərzində yalnız su qəbul etməsi ilə xarakterizə olunur. Əsas məqsəd bədəni təmizləmək, artıq çəkini qısa zamanda azaltmaq və orqanizmə istirahət verməkdir. Qısamüddətli su pəhrizi bəzi insanlarda qan təzyiqinin və şəkərin tənzimlənməsinə, həzmin yüngülləşməsinə səbəb ola bilər. Ancaq bu yanaşma çox risklidir. Çünki uzun müddət ərzində qida qəbul etməmək orqanizmdə vitamin-mineral çatışmazlığına, əzələ kütləsinin itirilməsinə və elektrolit balansının pozulması

Su diyeti və aralıqlı oruc: sağlamlıqda yeni yanaşmalar

Su diyeti çox sərt pəhrizdir və uzun müddət davam etdirildikdə ciddi fəsadlar yarada bilər:

Qida çatışmazlığı - Bədən zülal, yağ, vitamin və minerallardan məhrum qalır. Bu isə əzələ itkisinə, zəif immunitetə və dəridə-solğunluğa səbəb olur.

Əzələ kütləsinin itməsi - Kalori məhduddiyyəti səbəbindən bədən enerji üçün əzələləri parçalamağa başlayır. Bu, arıqlama prosesini sağlamlıqdan uzaqlaşdırır.

Elektrolit balansının pozulması - Uzunmüddətli su pəhrizi kalium, natrium və maqnezium kimi maddələrin azalmasına gətirib çıxarır. Bu, ürək ritm pozğunluğu və başgicəllənmə yarada bilər.

Metabolizmin yavaşlaması - Orqanizm "aclıq rejiminə" keçərək enerjini minimuma endirir. Nəticədə normal qidalanmaya qayıdanda çəki sürətlə geri qaydır.

Psixoloji gərginlik - Uzunmüddətli aclıq əsəbilik, diqqət dağınıqlığı və yuxu problemlərinə səbəb ola bilər.

na gətirib çıxarır. Ən çox rast gəlinən fəsadlar halsızlıq, başgicəllənmə, diqqət dağınıqlığı və ürək ritm pozğunluqlarıdır.

Bu səbəbdən həkimlərin əksəriyyəti su pəhrizini yalnız qısa müddətdə (24-72 saat) və tibbi nəzarət altında tətbiq etməyi məsləhət görür. Onun davamlı nəticələr vermədiyini də elmi araşdırmalarla təsdiqlənib: normal qidalanmaya qayıdanda bədən itirilən çəkini tez bir zamanda geri qaytarır.

Aralıqlı oruc: davamlı və daha təhlükəsiz yanaşma

Aralıqlı oruc isə daha yumşaq və uzunmüddətli tətbiq edilə bilən sistemdir. Burada qida qəbulu tamamilə dayandırılmır, sadəcə müəyyən saatlar arasında məhduddlaşdırılır. Ən çox yayılmış forması 16/8 sistemidir: günün 16 saati aclıq, 8 saati isə yemək üçün ayrılır. Digər modellər arasında 5:2 sistemi (həftədə iki gün məhdudd kalori) və alternativ gün orucu da mövcuddur.

Elmi araşdırmalar göstərir ki, aralıqlı oruc çəki itkisini tədricən və davamlı təmin edir, insulin həssaslığını artıraraq şəkərli diabet riskini azaldır, xolesterin və qan təzyiqini normallaşdırır, hüceyrələrin özünü bərpa (autofagiya) stimullaşdırır, yaşlanma prosesini ləngitməkdə potensiala malikdir. Əlbəttə, bu sistem də ilk günlərdə baş ağrısı, ac qalmaq hissi və yorğunluq kimi çətinliklər yarada bilər. Amma düzgün tətbiq olunduq-

da həyat tərzinə uyğunlaşır və gündəlik fəaliyyətə mane olmur. Əsas şərt aclıqdan sonra qəbul edilən qidaların sağlam, balanslı və vitaminlərlə zəngin olmasıdır.

Hansı daha uyğundur?

Əslində hər iki yanaşmanın əsas ideyası eynidir: orqanizmə fasilə vermək, maddələr mübadiləsinə yüngülləşdirmək və sağlamlığı gücləndirmək. Lakin fərqləri böyükdür. Su diyeti kəskin, riskli və davamlı olmayan nəticələr verir. Aralıqlı oruc isə daha təhlükəsiz,

praktik və uzunmüddətli faydaları ilə seçilir.

Sağlam qidalanma və pəhriz seçimi şəxsi yanaşma tələb edir. Burada əsas məsələ modaya uymaq deyil, bədənə ehtiyaclarını, sağlamlıq vəziyyətini və həyat tərzini nəzərə almaqdır. Əgər məqsəd qısa müddətdə sürətli, lakin riskli bir təcrübə yaşamaqdırsa, su diyeti seçilə bilər, amma yalnız həkim nəzarəti ilə. Əgər daha təhlükəsiz, uzunmüddətli və gündəlik həyata uyğun bir üsul axtarılsa, aralıqlı oruc daha məqsədəuyğundur.

Su diyetinin zərərləri

Aralıqlı orucun zərərləri

Aralıqlı oruc daha yumşaq sistem olsa da, düzgün tətbiq edilmədikdə fəsadlar yarada bilər:

Başlanğıc mərhələdə çətinliklər - İlk həftələrdə baş ağrısı, halsızlıq və əsəbilik müşahidə oluna bilər.

Həddindən artıq yemək riski - Aclıqdan sonra bəzi insanlar çox yeməyə meyil edir, bu isə arıqlama prosesini ləngidir.

Qan şəkərinin düşməsi (hipoqlikemiya) - Şəkərli diabet və ya insulin problemi olan insanlarda təhlükəli ola bilər.

Mədə problemləri - Uzun müddət boş qalan mədəyə birdən-birə çox yemək düşəndə qaz, şişkinlik və reflüks yarana bilər.

Uyğun olmayan qruplar - Hamilə qadınlar, süd verən analar, uşaqlar və bəzi xroniki xəstəlikləri olan şəxslərə aralıqlı oruc məsləhət görülmür.

Su diyeti daha çox risklidir və qətiyyən uzun müddət davam etdirilməməlidir.

Aralıqlı oruc nisbətən təhlükəsizdir, amma şəxsin sağlamlıq vəziyyətinə görə uyğunlaşdırılmalıdır. Ən yaxşı yol hər iki pəhrizdən öncə həkimlə və ya dietoloqla məsləhətləşməkdir.

Unutmayaq ki, qidalanma sadəcə çəki ilə bağlı deyil - o, həm də sağlamlığımızın, həyat enerjimizin və uzunömürlülüyümüzün əsas açarıdır.

Ayşən Vəli

BAXIŞ BUCAĞI

İran: nüvəyə, yoxsa müharibəyə?

Sentyabrın 30-da Virciniya ştatında ABŞ hərbi liderlərinin döyüşə hazırlığa və Amerikanın düşmənlərinə "sarıcı zərbə endirməyə" çağıran qapalı görüşü beynəlxalq səviyyədə tək-cə Trump administrasiyasının ABŞ silahlı qüvvələrinin döyüş hazırlığını artırmaq niyyətinin nümayişi kimi deyil, həm də xüsusi hərbi kampaniyaya hazırlıqlara başlamaq üçün bir signal kimi qəbul edildi. Bu ilin iyununda ABŞ-ın bombardmanlarından sonra nüvə imkanlarını bərpa edən və ABŞ-la birbaşa dialoqdan imtina edən İran indi ABŞ-ın ən çox ehtimal olunan hədəfi kimi görünür. Natanz nüvə mərkəzinin yaxınlığında məxfi hərbi obyektin tikintisinin sürətləndirilməsi ilə bağlı xəbərlərlə İran təhdidi növbəti dəfə ABŞ mediası tərəfindən qızıdırılıb.

Ştatin Quantico dəniz piyadaları bazasına çağırılan səkkiz yüz amerikalı general və admiralın, o cümlədən dünyaya üzrə ABŞ kontingentinin komandirlərinin görüşü onlara Prezident Tramp və Pentaqon katibi Pit Heqsetin təyin etdiyi ABŞ Silahlı Qüvvələrinin yeni missiyaları haqqında ilk dəfə eşitməyə imkan verib. "Müharibə" sözü Heqsetin Donald Trampın müdafiə naziri vəzifəsindən əvvəlki çıxışında bir neçə dəfə xatırlanıb. "Bu andan etibarən yenidən qurulan Müharibə Departamentinin yeganə missiyası müharibə aparmaq, müharibəyə hazır-

olmuş Vaşinqtonla birbaşa dialoqu istisna edir.

İran prezidenti Məsud Pezeşkian BMT Baş Assambleyasının 80-ci sessiyasında çıxışı zamanı Vaşinqtonun beynəlxalq sanksiyaları bərpa etməzdən əvvəl üç aylıq möhlət müqabilində İranın bütün zənginləşdirilmiş uranını ABŞ-a təhvil verməsi ilə bağlı Vaşinqtonun tələblərini qəbul edilməz adlandırıb. Öz növbəsində, Moskvaya səfər edən İranın Atom Enerjisi Təşkilatının (AEOI) rəhbəri, vitse-prezident Məhəmməd Eslami bəyan edib ki, ABŞ və İsrailin zərbələri İranı nüvə inkişafını dayandırmağa məcbur edə bilməyib, ancaq "qısa fasilə" yaradıb. "Nüvə texnologiyalarının inkişafı ilə bağlı dinc planımızdan heç bir sapma olmayacaq. Biz irəliləyən doğru böyük addımlar atacağıq", - AEOI rəhbəri qeyd edib.

Nəhayət, İranın ali dini lideri Ayətullah Əli Xamenei də ötən həftə sərt bəyanatla çıxış edib. "Hazırda ABŞ hökuməti ilə danışıqlar heç bir şəkildə İranın milli maraqlarını irəli sürməyəcək, heç bir fayda gətirməyəcək və bizi heç bir zərərdən qoruya bilməyəcək" deyən İranın ali dini lideri ABŞ ilə dialoqu "dalan nöqtə" adlandırıb. "Bu danışıqlar ABŞ prezidenti üçün sərfəlidir. O, başını qaldırmaq deyəcək ki, İranı hədələdim, bura gətirdim, danışıqlar masasına gətirdim". O, bütün dünya qarşısında ad çıxarır, lakin bizim üçün bu, tamamilə pisdır və bizə heç bir fayda gətirmir", - deyərək Ayətullah Əli Xamenei

laşmaq və qalib gəlmək olacaq" deyərək müdafiə naziri bəyan edib.

"Müharibə" sözü də prezident Trampın Heqsetin müraciətindən sonra çıxışında dəfələrlə yer alıb, o, tarixin kifayət qədər boş şərhində ABŞ-ın Birinci və İkinci Dünya müharibəsindəki qələbəsini danışır və döyüş meydanında yeni qələbələr üçün mənəvi güc verməyə çağırır. Nə ABŞ prezidenti, nə də Pentaqonun rəhbəri amerikalı generallarla görüşdə ABŞ-ın döyüşə hazır olması olmalı olduğu bir ölkənin adını çəkməyib. Bununla belə, Amerika mediası yüksək səviyyəli hərbi komandanlıqla görüşün qapalı bölməni də əhatə etdiyinə diqqət çəkir və bu görüş zamanı gələcək müharibənin planları və ya ssenariləri müzakirə oluna bilərdi.

Bu arada, iyun ayında İsrailin, sonra isə Amerikanın bombardmanlarına məruz qalan İranın elan edilmiş "güc vasitəsilə sülh" strategiyasını həyata keçirməkdə Amerikanın ən çox ehtimal olunan hərbi rəqibinə çevrilə biləcəyinə dair artan sübutlar var. ABŞ komandanlığının Quantico toplantısı fonunda monitoring xidmətləri son günlər Yaxın Şərqdə ABŞ-ın hərbi fəaliyyətində əhəmiyyətli artım qeydə alır. Xüsusilə Pentaqon orada yanacaq dolduran təyyarələr yerləşdirir. Bəziləri artıq Qətərdəki aviabazaya gəlib, bəziləri isə Britaniya bazalarından uçuşu gözləyir. ABŞ Hərbi Dəniz Qüvvələrinə məxsus təyyarədəşayan Gerald Ford və onun daşıyıcı zərbə qrupu da bölgəyə yollanır. O, artıq Cəbəllütariqdən keçib

və Aralıq dənizi boyunca şərqə doğru gedir.

Nyu-Yorkda BMT Baş Assambleyasının 80-ci sessiyasında çıxış edən Donald Tramp Amerikanın İranın nüvə obyektlərinə son zərbələrini xatırladı. "Bu gün keçmiş iranlı komandirlərin çoxu, deyərdim ki, demək olar ki, hamısı artıq aramızda deyil. Onlar ölüblər", - o, fəxrli əlavə edib. Bununla belə, yüksək səviyyəli İran liderlərinin Nyu-York, Moskva və Tehranda müxtəlif məkanlarda verdiyi bəyanatlar Amerikanın İranın nüvə obyektlərinə endirdiyi zərbələrin əks effekt verdiyini göstərir. İran açıq şəkildə bildirib ki, nüvə proqramları davam edəcək, lakin indiki mərhələdə Tehran ABŞ-ın İslam Respublikasına qarşı hərbi əməliyyatlara qarışması səbəbindən uğursuzluğa düşər

təkrarlayıb.

Bu fonda "The Washington Post" peyk şəkillərinə və adı çəkilməyən analitiklərə istinadən yazıb ki, Amerika və İsrailin zərbələrindən sonra İran guya Natanz nüvə mərkəzinin cənubundakı gizli yeraltı hərbi obyektin tikintisini sürətləndirib. Qəzetin yazdığına görə, obyektə tunel tikintisi 2020-ci ilin dekabrında başlayıb və bu ilin ikinci yarısında sürətlənib. "The Washington Post" qəzetinin yazdığına görə, tunellərin dərinliyi və ölçüsü onların uranın zənginləşdirilməsi və ya təhlükəsiz saxlanması üçün nəzərdə tutulduğuna dair analitiklər arasında narahatlıq yaradıb.

V.VƏLİYEV

Sosial şəbəkə kabusu...

Bəzi siyasi həqiqətləri görmək üçün artıq "binokla" heç bir ehtiyac yoxdur. Sadəcə emosiyalarımızı cilovlaya bildiyimiz təqdirdə sosial şəbəkələr sayəsində siyasi həqiqətləri "çıpaq" şəkildə görə bilirik. Burada prinsipial məsələ emosiyaların cilovlanmasıdır. Məhz sözügedən kontekstdə, yəni informasiya manipulyasiyaları vasitəsilə ictimai şüura zorla yeridilən təzadlı emosiyalara uymamaq məsələsində yenə də siyasi maarifçilik fəaliyyətinin müstəsna əhəmiyyətindən danışmalıyıq.

Rəsmi statistikaya əsasən ölkə əhalisinin 90%-dan arıq olan hissəsi internet istifadəçisidir. Böyük ehtimal ilə sosial şəbəkə istifadəçilərinin sayı da ən azından elə o qədərdir. Yeri gəlmişkən, qeyd edək ki, ciddi sosial bazaya malik olmayan radikal təfəkkürlü demaçoqların sosial şəbəkələrə qonmalarının əsas səbəbi də elə budur. Nəzarətsiz sosial şəbəkələr demaçoqların xəstə ambisiyalarına "sığal çəkən" nəhəng platformadır. "Vətənpəvənlərin" internet dələduzluğu nəzarətsiz qalmış uşaqların kibrit ilə oynamaları qədər təhlükəlidir. Nəzərə almaq lazımdır ki, radikal təfəkkür "məsuliyyət" hissindən məhrumdur, burada "məsuliyyətli davranış" anlayışının heç bir dəyəri yoxdur. Ona görə də onların canfəşanlılığı sayəsində Azərbaycanın internet məkanı daha çox cəngəlliyə bənzəyir. Bəli, adları hamı üçün bəlli olan populyar internet platformalar çoxlarımız üçün ilk növbədə informasiya mənbəyidir.

Müxtəlif əlvan emosiyalara boyanmış fərqli təyinatlı informasiya əhalinin ictimai şüurunda yanlış siyasi yönəldmə yarada bilər. Təəssüf ki, ötən illər ərzində biz dəfələ

lə ona şahidlik etmişik ki, sosial şəbəkələrin ucuz "layk cəngəvərləri" olan radikallar internet istifadəçilərinin diqqətini cəlb etmək və hətta sadəcə bir layk qazanmaq üçün milli maraqları satmağa belə hazırdırlar. Bunun nəticəsidir ki, bu gün internet-informasiya məkanında ən populyar və ən çox "satılan" məhsul məhz qalmaqdır. Qalmaqal kütlənin diqqətini cəlb edir, onu əyləndirir və kütləvi xarakterli məişət qeybətini yayılması üçün münbit mühit yaradır. Sosial şəbəkələrin müəllifləri mükəmməl sosial mühəndis və marketoloq olduqları üçün internet məkanında ən populyar məhsul hesab olunan "qalmaqal" daha çox satmaq üçün onu çeşidləyirlər. Bunun nəticəsidir ki, "qalmaqal" maraqlı məhsul kimi internet istifadəçilərə 3 seqment üzrə sırıyırlar: siyasi qalmaqal, şou qalmaqal və məişət qalmaqal. Sosial şəbəkələrdə öz əksini tapan istənilən məlumatı rahatlıqla qeyd olunan 3 seqmentdən birinə aid etmək

mümkündür. Bəzi "fərasətli" siyasətçilər isə çalışırlar ki, yaratdıqları qalmaqal hər üç seqmenti əhatə etsin. Radikal düşərgənin bayraqtutanı maskasını üzünə taxmış Əli Kərimlinin əslində siyasi peşəkarlıqdan və ülvi amallardan çox uzaq olduğunu hamımız gözəl bilirik. Ən azından ona görə ki, onun adı ilə son 30 il ərzində assosiasiya olunan ucuz demaçoqiyə, cılız emosionallıq, şəxsi uğursuzluq, qərəz, yalan, açıq mübarizədən qaçmaq (boycot məhz açıq mübarizədən qaçmaq deməkdir), monotonluq, inkarçılıq və digər bu kimi keyfiyyətlər heç bir zaman siyasi peşəkarlığın və uğurlu siyasətin göstəriciləri ola bilməz.

Əksinə, sadələdiyimiz keyfiyyətlər xalis radikal təfəkkürün və avantürizmin təzahürləridir. Adını çəkdiyimiz siyasi şoumen və həmin düşərgənin ətrafında dolayan xırda siyasi alverçilər qalmaqal yaratmaq imkanından məhrum olsalar görə bilirik ki, burada uğultudan başqa heç nə yoxdur. Qalmaqal olmadığı təqdirdə onlar həm şəxsiyyət kimi, həm düşündürən fəlsəfi fikir sahibləri kimi sosial şəbəkə istifadəçiləri üçün tamamilə maraqsızdırlar. Onların siyasətçi ömrü bir qalmaqalın ömrü qədərdir. Odur ki, bu cür siyasətçilər qalmaqalsız mühitdə çox qısa zaman içində cəmiyyətdə unudula bilərlər. Elə buna görə də vaxtaşırı onların müxtəlif cığallıqları ilə rastlaşırıq. Reallıqdan qopmuş və öz maniakal ambisiyalarında boğulan bu siyasətçi nə özünə, nə də ki, ətrafındakılara faydalı ola bilər. Bu cür fədasızlar 30 il ərzində qalmaqal və ixtilafardan başqa cəmiyyətə heç nə verməyiblər. Həmin düşərgənin nümayəndələrinin sosial şəbəkələrdə paylaşıqlarına diqqət yetirəndə görə bilərsiniz ki, paylaşımın məzmun və üslubu eyniliklə sovet dövründə kommunistlərin plakatlari kimidir. Bu cür siyasətin sağlam və müasir təfəkkürdə hər hansı bir simpatiya qazanması mümkünsüzdür. Öz populist demaçoqiyələrində hər zaman "xalqa" müraciət edən ucuz siyasi şoumenlər əslində hər vaxtla milli həmrəyliyə qarşı çıxış edirlər. Siyasətdə öz mövcudluğunu qorumaq üçün yeganə ümidini cəmiyyətdə emosional gərginlik yaradılmasına bağlamış bələli vətənpəvənlər hər zaman çalışırlar ki, siyasi qalmaqal yaratsınlar.

Ölkənin uğurlarında zərrə qədər payı olmayan, habelə milli birliyi inkar edən bu cür demaçoqların siyasi aktuallığının ömrü bir qalmaqalın ömrü qədərdir. Ona görə də onlar daim yeni qalmaqal axtarışındadırlar. Məyusedici hal odur ki, bu cür radikal təfəkkürlü demaçoqların siyasi şüurunu səbəbindən ölkədə ümumiyyətlə müxalifətçilik institutunun böhranı yaşana bilər. Prezident İlham Əliyevin növbəti sözləri qeyd etdiyimiz ehtimalın doğruluğuna işarə edir: "Mən həmişə deyirdim ki, siyasi müstəvidə fərqli baxışlar var, olmalıdır, bu, normaldır. Müxalifət olmalıdır, bu, normaldır. Hər bir demokratik ölkədə olduğu kimi, bizdə də əlbəttə ki, bütün bu azadlıqlar var. Amma bir şey olmamalıdır - dövlətə müxalifətdə olmaq olmaz, dövlətçiliyə müxalifətdə olmaq olmaz." Odur ki, ölkədə fəal şəkildə təşviq olunan siyasi dialoq mühiti eyni zamanda sağlam demokratik müxalifətçilik institutunun qorunmasına da xidmət etməsi olar. Bəli, alışdığımız ənənəvi bazar biznesin bir növü kimi qəbul oluna bilər, ancaq qərəzli demaçoqiyə əsla peşəkar və təməlləri sağlam olan siyasət sayılmaz.

**Asif Adil
Politoloq**

“Əsrlər boyu formalaşmış ənənələrimizdə böyüyə ehtiram xalqımızın mədəni kimliyinin ayrılmaz hissəsi olub. Hər bir dövrdə yaşlı nəsillərə hörmətlə yanaşmaq, onların sözü-nə qulaq asmaq, məsləhətlərini qəbul etmək cəmiyyətimizin mənəvi dayaqlarından birini təşkil edib". Bunu SİA-ya açıqlamasında Yeni Yazarlar və Sənəçilər İctimai Birliyinin sədri, www.kitabxana.net - Mir Cəlal Paşayev adına Milli Virtual-Elektron Kitabxana portalının yaradıcısı, Prezident təqaüdcüsü, yazıçı-kulturoloq Aydın Xan Əbilov deyib.

O bildirib ki, bu gün də həm dövlət, həm də cəmiyyət tərəfindən ahillərə diqqət və qayğı göstərilməsi davam etdirilir: "Dövlətin həyata keçirdiyi sosial müdafiə tədbirləri bu istiqamətdə xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Heydər Əliyev Fondu və digər ictimai təşkilatların təşəbbüsləri nəticəsində ahillərə dəstək formaları ildən-ilə genişlənir. Son illərdə ölkəmizdə qocalar evlərinin tikilməsi, könüllülər şəbəkəsinin təşkili, yaşlı insanlar üçün müxtəlif konsert və tədbirlərin keçirilməsi, ərzaq və geyim yardımlarının göstərilməsi bu siyasətin mühüm nümunələrindəndir. Ənənələrimizdə bayram günləri - Novruz, Qurban və digər milli mərasimlər zamanı qonşuların yaşlı insanlara baş çək-

“Böyüyə ehtiram xalqımızın mədəni kimliyinin ayrılmaz hissəsidir”

məsi, onların ehtiyacları ilə maraqlanması geniş yayılmışdır. Bu humanist dəyərlər bu gün də qorunub saxlanılır. Məclislərdə ahillərin başda oturması, onların məsləhət və xeyir-dualarının dəyəri sayılması Azərbaycan ailə modelinin əxlaqi əsaslarını təşkil

edir.

Bununla yanaşı, ölkədə ahillər üçün müxtəlif sosial xidmət qurumları da fəaliyyət göstərir. Ağsaqqallar və dost mərkəzlərinin işi, səyyar xidmətlərin təşkili yaşlı insanların gündəlik həyatında mühüm rol oynayır. Pensiya kartlarının yenilənməsi, şəxsiyyət vəsiqələrinin dəyişdirilməsi kimi məsələlər birbaşa onların evlərində həll olunması isə dövlətin bu kateqoriyadan olan vətəndaşlara göstərdiyi diqqətin bariz nümunəsidir.

Müharibə veteranlarına göstərilən xüsusi qayğı da ayrıca qeyd olunmalıdır. Dövlət rəhbərlərinin onlarla mütəmadi görüşməsi, fəxri adlar və mükafatlarla təltif etməsi onların həyatında mənəvi dəstəyin gücləndirilməsinə xidmət edir. Eyni zamanda, sahə həkimlərinin kəndlərdə və şəhərlərdə ahillərin sağlamlıq problemlərinə həssas yanaşması, icbari tibbi sığorta çərçivəsində dövlət hesabına müayinə və müalicə imkanlarının yaradılması onların rifahı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Lakin bütün bu tədbirlərlə yanaşı, cəmiyyətin

üzərinə də mühüm vəzifələr düşür. Xüsusilə gənclərin ahillərə baş çəkməsi, onlarla vaxt keçirməsi, gündəlik problemlərinə dəstək göstərməsi zəruridir. Çünki böyüklərə qayğı yalnız dövlətin deyil, bütövlükdə ictimaiyyətin borcudur. Bu yanaşma həm milli kimliyimizi möhkəmləndirir, həm də nəsillər arasında mənəvi bağların güclənməsinə xidmət edir.

Bələliklə, Azərbaycan həm ənənəvi dəyərlərini qoruyaraq, həm də müasir sosial siyasət vasitələri ilə ahillərə hörmət və qayğıni təmin edir. Bu, milli kimliyimizin və sosial həmrəyliyimizin əsas göstəricilərindən biri kimi qiymətləndirilə bilər".

Günel Fərzəliyeva

ABŞ-da "şatdaun" baş verdi (növbəti maliyyə ili üçün qəbul edilmiş büdcənin olmaması səbəbindən hökumət əməliyyatlarının dayandırılması- maliyyə çatışmazlığı səbəbindən bir sıra dövlət xidmətləri dayandırılır, dövlət işçilərinə maaş verilmir, məzuniyyət verilir, hətta işdən çıxarılır. Bu, ABŞ Konqresi büdcəni qəbul edəne qədər davam edir).

Oktyabrın 1-də ABŞ-da yeni maliyyə ili başladı və onun başlanğıcı hökumətin fəaliyyətinin və maliyyələşdirilməsinin müvəqqəti qismən dayandırılması ilə əlamətdar oldu. Konqres 2025-2026-cı maliyyə ili üçün büdcəni qəbul edə bilmədiyi üçün bu qaçılmazdır. Belə hallarda, bir qayda olaraq, bir neçə həftə davam edən müvəqqəti büdcə qəbul edilir və bu, qarşı tərəfə kompromis əldə etməyə imkan verir. Lakin Konqresdəki Respublikaçılar və Demokratlar müvəqqəti büdcə ilə bağlı razılığa gələ bilməsələr, hökumətin fəaliyyəti dayandırılacaq.

Hökumətin bağlanması necə işləyir?

Hökumətin bağlanması zamanı bəzi hökumət funksiyaları "pauza olunur". Konqresin təsdiqini tələb edən fəaliyyətlər, həyati əhəmiyyətli və təhlükəsizliklə əlaqəli olmayan hər şey müvəqqəti olaraq dayandırılır. Yüz minlərlə işçi işdən çıxarılır (onlara maaşlar sonradan geri tarixə ödəniləcək). Hətta kritik funksiyaları yerinə yetirən və işləməyə davam edənlər də maaşlarını maliyyələşmə bərpa olunduqdan sonra alırlar.

Hansı sahələr işləməyə davam edir?

Sosial Müdafiə (pensiya) və Medicare ödənişləri davam edir- onlar məcburi xərclərdir və illik büdcədən asılı deyillər. Bununla belə, əhaliyə xidmət göstərən ofislər və zəng mərkəzləri güzəştli qrafiklə işləyir. Medicaid proqramlarını dəstəkləmək üçün dövlətlərə ödənişlər davam edir. Dövlət poçt xidməti fəaliyyətini davam etdirir. Onun cari fəaliyyəti öz gəlirləri hesabına maliyyələşdirilir. Hava limanı dispetçerləri və nəqliyyatın təhlükəsizliyinə nəzarət edən Nəqliyyat Təhlükəsizliyi İdarəsi daxil olmaqla, təhlükəsizliklə məşğul olan təşkilatlar fəaliyyətini davam etdirir.

FTB, hərbi, həbsxana xidməti və meteoroloqlar xidmət etməyə davam edir. FEMA (Fövqəladə Hallar üzrə Federal Agentlik) fəaliyyətini davam etdirir.

SNAP (Əlavə Qidalanma Yardım Proqramı) kəsilmir. Talonlar adətən əvvəlcədən mövcud fondlar və xüsusi icazələr tərəfindən dəstəklənir. Uzun müddətli bağlanma zamanı fasillər mümkündür.

Pasport və vizanın işlənməsi davam edir. Bu mümkündür, çünki bu fəaliyyətlər Konqresdə büdcə məsələlərindən asılı ol-

ABŞ-da büdcə və hökumət böhranı: "Şatdaun" necə yekunlaşacaq?

büdcədə öz mövqelərini təmin etməyə çalışır ki, bu da daimi büdcə qəbul edildikdə, mahiyyətə danışıqlar predmetinə çevriləcək.

Nəzərə almaq lazımdır ki, büdcə tək bir qanun layihəsi kimi qəbul edilmir, 12 qanun layihəsinə bölünür, ayrı-ayrılıqda müzakirə edilir və qəbul edilir. Mövcud vəziyyətdə demokratlar qeyri-müdafie xərclərinin maddələrini (ilk növbədə tibbi sığorta) ixtisarlardan qorumağa və administrasiyanın artıq ayrılmış vəsaitləri həyata keçirməsinə qadağa qoymağa çalışırlar ki, Ağ Ev agentliklərə ödənişləri gecikdirməklə büdcənin icrasını effektiv şəkildə sabotaj edə bilməyəcək.

Respublikaçılar təhsildə son vaxtlar təbiq olunan "müasir" təbliğatlar üçün büdcə vəsaitlərinin istifadəsinə, abortlara və cinsiyyətin dəyişdirilməsi əməliyyatlarına büdcədən maliyyələşməyə, sığınacaq proqram-

mayaraq yığılmağa davam edən vergi gəlirləri hesabına maliyyələşdirilir.

Federal borc üzrə faizlər vaxtında ödənilir.

Əməliyyatları dayandırmaq və ya azaldılmış gücdə işləmək nədir?

Daxili Gəlir Xidməti (IRS) əməliyyatlarını azaldır. Bəzi yoxlamalar dayandırılır, vətəndaşların qarşılıqlı əlaqəsi funksiyaları (zənglərin idarə edilməsi, vətəndaş sorğularını şöbələri) əhəmiyyətli dərəcədə məhdudlaşdırılır və yalnız "kritik funksiyalar" fəaliyyətini davam etdirir.

Milli parkların və muzeylərin fəaliyyəti dayandırılır, qrant ödənişləri dondurulur, büdcədən maliyyələşən tədqiqatlar dayandırılır. Yeni müqavilələr və satınalmalar, yeni qrant mükafatları kimi dayandırılır.

Uçuşlar davam edərkən, hava hərəkəti dispetçerinin işə götürülməsi və təlimi dayandırılır və bəzi Federal Aviasiya Administrasiyasının layihələri dayandırılır. Bu, uzun müddət dayanma zamanı hava limanlarında gecikmələr və uzun növbələr riskini artırır. Büdcə təsdiqləndikdən sonra məzuniyyətə çıxarılan bütün işçilər işə qayıdacaqlar. Onlar yalnız bağlanma müddəti üçün əsas ödənişlərini alacaqlar. Bu müddət ərzində işini davam etdirənlər də maaşlarını və tələb olunan müavinət və mükafatları alacaqlar.

Niyə bağlanma 2025-ci ildə baş verdi?

Bu dəfə ABŞ Konqresinin aşağı palatası noyabrın sonunadək hökuməti maliyyələş-

dirmək üçün Respublikaçılar tərəfindən hazırlanmış planı təsdiqlədi, lakin bir neçə saat sonra Senat onu blokladı. Respublikaçılar həm Nümayəndələr Palatasında, həm də Senatda çoxluğa sahib olsalar da, Senatda maliyyələşmənin uzadılmasını təsdiqləmək üçün Demokratların dəstəyinə ehtiyac duyurlar.

Demokratlar tərəfindən təklif olunan müvəqqəti büdcə 31 oktyabr 2025-ci il tarixində "cari məzənnə ilə" xərclərin üstəgəl səhiyyə paketinin maliyyələşdirilməsini nəzərdə tutur. Oktyabr ayı üçün büdcə xərclərinin cəmi 136 milyard dollar olacağı gözlənilir.

Respublikaçıların planı noyabrın 21-dək 215 milyard dollar vəsait nəzərdə tutur. Bundan oktyabr ayı xərcləri 134 milyard dollar təşkil edəcək (yekun büdcədəki faktiki xərclərə mütənasib). Demokratların oktyabr ayı üçün təklifi ilə fərq təxminən 2 milyard dollardır.

Məsələ gələn ay üçün xərclənən vəsaitin məbləğində deyil. Hər bir tərəf müvəqqəti

larına və miqrant dəstəyinə ciddi məhdudiyətlər qoymağa çalışırlar.

Ukraynaya dəstək məsələsində vəziyyət müəyyən qədər bulanıqdır. Nümayəndələr Palatasında respublikaçılar arasında üstünlük təşkil edən əhvalruhiyyə yardım proqramlarının kəsilməsinə və ABŞ-ın Ukraynaya dəstəyinin dayandırılmasına üstünlük versə də, Ağ Ev onun məhdudlaşdırılmasını tələb etsə də ikipartiyalı Senat Ukraynaya dəstəyi

davam etdirməyə (hərbi yardım da daxil olmaqla) hazırdır.

İndiki gərgin ideoloji qarşıdurma şəraitində qarşılıqlı güzəştlərin hansı razılaşmaya gətirib çıxara biləcəyini təsəvvür etmək çətindir. Hər tərəf digərini çıxılmaz vəziyyətə salmağa çalışır. Bağlanma indiki Ağ Ev administrasiyasına qarşı müxalifətin əlində güclü bir vasitədir. Lakin Tramp demokratlara qarşı öz yolu tapıb. O, bağlanma halında geniş miqyaslı kadr ixtisarına hazırlıq barədə göstəriş verib. Yeni dövlət işçiləri məzuniyyətə yox, ixtisara salınacaq. Tramp ümid edir ki, bu addım onun Konqresdəki siyasi rəqiblərinə təzyiq etmək üçün təsirli vasitə olacaq, çünki işdən çıxarılanların böyük bir hissəsi ABŞ-ın hazırkı prezidentinin əleyhdarları olacaq.

Elçin Bayramlı
Yazıda ABŞ mediasının materiallarından istifadə edilmişdir

Yox olan varlıq, var olan yoxluq: yaradılışın sirri harada gizlənir?

ELMİN SONU

(XXXVI YAZI)

Seriyamızın bundan əvvəlki hissələrində insanın necə yaranması haqqında maraqlı faktları təqdim etmişik. Daha əvvəlki hissələrdə isə, bitkilərin, heyvanların, ümumiyyətlə həyatın necə yarandığı haqqında elmi və dini dəlilləri vermişdik. Bu yazıda isə, canlıların, o cümlədən insanın maddi və ruhi enerjilərdən necə təşkil olunduğu və bunlar arasındakı qarşılıqlı əlaqədən danışacağıq.

Həyatın quruluşu nəzəriyyəsi- 1-ci hissə

"Nə bəxtiyardır qəlbi təmiz olanlar, çünki onlar Yaradana görə-cəklər"- Matta 5:5-8.

Biz bu dünyada yaşayırıq və yaşamağa tələsik. Qarşımıza məqsədlər qoyuruq, bəzən çox iddialı. Biz onlara nail oluruq, ya da uğursuz oluruq. Bəziləri "hər şey" sahib olmağa çalışır, bəziləri isə fərqlənməyə və fərqli olmağa çalışır...

Lakin əsas məsələ haqda düşünürük - "Biz haradan gəldik" sualı sanki bizi maraqlandırır. Ciddi elmi əsərlərdə haradan gəldimiz haqda məsələlərdən bəhs edilir və təkrarlamağa ehtiyac yoxdur. Amma hamının hara getdiyi sualı demək olar ki, alimlərin ağına toxunmur.

Və əgər artıq sübut olunubsa ki, şüur materiyanın mövcudluq formalarından biridir və materiya da məlum olduğu kimi, sadəcə olaraq yox olmur, onda belə güman etmək məqsədəuyğundur: 1) ölümdən sonra həyat bitmir (yeri gəlmişkən, bu, artıq çoxlarına aydındır);

2) Bütün kainat kimi, fərdin həyatı da müəyyən mövcud qanunlarla yaşayır (yeri gəlmişkən, bu da heç kim tərəfindən mübahisələndirilmir);

3) Qanunlar (Əmr və Qadağalar) insanlara Allah tərəfindən verilir və hər bir xalqın müqəddəs kitablarında qeyd olunur. (Bəzi rəhbərlərin islahat cəhdləri müvəqqəti idi və sonra hər şey öz qaydasına düşdü);

4) İnsan təcrübəsi artıq aşağıdakılar haqqında fərziyələr irəli

sürmək üçün kifayətdir:

- A) həyat yolunun quruluşu;
- B) insan həyatının məqsədi;
- C) həyatın son mərhələsi, yeni bioloji ölüm.

İvan Platonov "Həyatın quruluşu nəzəriyyəsi"- "insan və ruh" mövzusunda əsas tədqiqat

(İ.Platonov. Teoriə strukturu jizni. Bazovoe issledovanie "çelovek - duşa") əsərində insan həyatı və ölümü ilə bağlı məlum anlayışları, insan inkişafının keyfiyyət həddi, insan həyatının şüurda sədd təşkil edən, dərk etmək üçün keçilməz mərhələsi haqqında fikirlərini təqdim edir. Bu mərhələ yeni, fərqli, qeyri-adi və buna görə də başa düşmək üçün əlçatmaz bir şeyin başlanğıcını göstərir.

Bununla belə, elektrik, maqnit qanunları və digər həyatı əhəmiyyət kəsb etməyən prinsiplər (sözün bioloji mənasında) da uzun müddət bəşəriyyətdən qaçırdı. Bu gün insanların bir vaxtlar Yer kürəsini necə düz təsvir etdikləri aydın deyil. Amma intuisiyanın, sonra məntiqin, sonra hesablamaların gücü ilə bütöv elmər yaranıb ki, onları da əvvəlcədən hazırlıq olmadan başa düşmək çətindir.

Bu bənzətmə ilə müəllif hesab edir ki, axirət qanunları da (yaqın ki!) aşağıdakı sxem üzrə təsvir edilə bilər:

İntuisiya - məntiqi fərziyyə - praktik təcrübə - məlumatın ümumiləşdirilməsi - sonra - hipotetik nəticələrlə məntiqi emal.

Problem ilk addımda - intuitiv olaraq düzgün istiqamət tapmaqdadır.

Müəllif bu təvazökar əsərində insanın ömrünün sonunda ölüm deyilən mərhələdən keçərək bizə artıq məlum olan, lakin hələ elmi şəkildə təsvir olunmayan növbəti mərhələyə keçməsi ehtimalına əsaslanaraq, insan varlığının mənasını anlamağa çalışır. Bioloji orqanizmin ən sadə elementi, canlı "orqanizmlərin" "ilk tikinti bloku" - sol asimmetriya ilə 20 xromosomdur. Daha sonra struktur mürəkkəbliyinə görə birhüceyrəli orqanizmlər, xordalılar, onurğalılar...və ya alternativ olaraq - mollyuskalar, ba-

lıqlar, amfibiyalar, sürünənlər ... ya da başqa bir alternativ olaraq - üzgəcləri böyümüş balıqlar, kərtənkələlər, quşlar...

Növləri bir zəncirdə təşkil etmək mümkün deyil. Müxtəlif budaqlar və fərqli mənşələr göz qabağındadır. İlk məlumatlarda ardıcılıq yox idi.

Ancaq yenə də, mürəkkəblik artdıqca, bütün növlərin, budaqların və istiqamətlərin ümumiləşdirilməsi kimi son mərhələ insanlardır. Təkamül nərdivanında ən mürəkkəb bioloji orqanizm kimi. Təkamülün zirvəsi kimi.

Düşüncənin ilkin əsası Yer planetindəki həyatın ümumi anlayışıdır. Başqa sözlə desək, məlumat çatışmazlığı səbəbindən həyatı dəqiq dərk etməmək. Canlı və cansız orqanizmi fərqləndirən xüsusiyyəti müəyyən etmək vacibdir. Alim bunu belə sistemləşdirir:

Metod

İntuitiv-məntiqi təfəkkür.

Fərziyyə

İnsanda və ya digər bioloji orqanizmdə həyat əlaməti hüceyrələrin həyatı proseslərini təmin edən fizioloji reaksiyalar kompleksidir. Həyatı dəstəkləyən bioloji proseslərin müəyyən hərəkətvericisi orqanizmin tərkib hissəsidir, birbaşa orqanizmin daxilində yerləşir.

İnsanda həyatın əlaməti onun bioloji bədənində qeyri-maddi cism olmasındadır. Ruh həyatın əlamətidir.

1. Ruh

-Qeyri-maddi bədən, başqa sözlə, müasir elmin bilmədiyi məddədən ibarət bir quruluş, keyfiyyətcə yeni materiya növündən-intellektdən, düşüncədən, ağıldan ibarətdir.

-Yumurtavari qeyri-düzgün, ölçüsü - 0,2-0,8 metr, çəkisi - 3-21 qram.

-İnsanı doğuş zamanı aşılıyır. -O, ananın bədənində insan ölçüsünə bənzər şəkildə inkişaf edərək, embrion vəziyyətində olan insanın daxilində yaşayır.

2. İnsanın ruhu və bədəni

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Elmi-kütləvi, mədəni-maarif, təhsil proqramlarının hazırlanması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

-İnsan- onun bioloji orqanizmi ruhdan hamildir.

-Ruhun intellekti insan beyninin müasir elmə məlum olmayan funksiyalarında gizlənir, vaxtaşırı şüuraltı adlanan formada zəif təzahür edir.

-Çətin hamiləlik zamanı ruh narahat olur, şüuraltı şüurdan üstün olur. Bu zaman insan öz hərəkətlərinə hakim ola bilmir və hətta dəli olur.

3. Ruhun hamiləliyi, yetkinləşməsi və düzgün inkişafı

-Hər bir xalq üçün dini kitablarında yazılmış varlıq qanunlarına riayət etməklə ruhun hamiləliyinin düzgün gedişi təmin edilir.

-Hamiləlik düzgün getməsə, varlıq qanunları pozulsa, günah işlənilsə, ruhun səthi qabıqları və sərtləşir (ümumi dilə işlədilmiş termin "bərkləmiş ruh"dur). Böyük günahların törədilməsi və təkrarlanması ilə qabıq və sərtlik ruhun bədənində dərinə nüfuz edir.

-İnsan bədənində ruhun yetkinləşməsi və inkişafı üçün ayrılmış dövr başa çatdıqdan sonra ruh oyanır, bədən ölür və ruh öz yaşayış yerinə uçur.

4. Ruhun parçalanması və təkrar yetkinliyə qayıtması

-Günahkarın ruhu əvvəlcə təmizlənir. Təmizlənmə bilməyəcək qədər xəstə olan bir ruh parçalara bölünə və daha da yetişmək üçün bioloji bədənələrə qaytarıla bilər. Ruhun hər bir hissəsi (parçası) yetkinləşdikcə müstəqil intellektual (qeyri-maddi) orqanizmə çevrilir.

-Həddindən artıq xəstə bir ruh kiçik parçalara parçalanır və onlar təkamül nərdivanının aşağı pillələrindəki orqanizmlərdə yetkinləşməyə göndərilir.

-Əgər insanın həyatı son dərəcə günahkardırsa, ruhu hətta tamamilə məhv ola bilər. Yeni ən kiçik komponentlərə, tozlara parçalanır. Bu hissəciklər həyatın ən sadə formaları olan üzvi kimyəvi birləşmələrə həyatın ilkin impulsunu verir.

5. Həyatın impulsu

-Həyatın ən sadə elementi ən sadə bioloji orqanizmin həyatı tədqid edən prinsipidir.

-Qısaca, məsələn, virusda mövcud olan və ona yaşamaq və fəaliyyət göstərmək üçün təkan verən həyat impulsu inkişafının ilk mərhələsini keçir. Virus öldündən sonra bu həyat impulsu, məsələn, hüceyrəyə həyat verir. Sonra, həyat impulsu daha mürəkkəb bir orqanizmə, məsələn, meduzaya miqrasiya edir və burada canlı bir bədən kimi inkişafının növbəti mərhələsini keçir. Fiziki deyil, intellektual, qeyri-maddidir. Canlı, lakin hələ düşüncə-

məyən, hərəkətsiz, lakin yaşadığı bioloji orqanizm üçün həyatı tədqidləyən bədənədir.

-Və sonra, tədricən inkişaf edərək, həyat impulsu ruhun embrionuna çevrilir. O, insanda inkişafını başa çatdırana qədər getdikcə daha mürəkkəb orqanizmlərə miqrasiya edir, artıq həyat impulsu kimi deyil, intellektual materiya laxtası kimi, demək olar ki, tam hüquqlu bir intellektual orqanizmə, ruhun inkişaf etmiş bir embrionuna çevrilir.

6. Dialektika

-İnkişaf Səviyyəsi - Həyat Prinsipidir.

-Ən sadə orqanizmlər - Həyat impulsıdır.

-Suda və quruda yaşayan heyvanlar Ruhun Embrionudur.

-İnsan tam formalaşmış embriondur, yatmış ruhdur.

7. Nəticə

İnsan canlı üzvi maddələrin, bioloji orqanizmlərin təkamül inkişafının sonuncu mərhələsidir. Ruh zehni materiya rüşeyminin inkişafının son mərhələsi, əqli orqanizmlərin təkamül inkişafında ilkin, keçid və formalaşma mərhələsidir.

Fərziyyənin nəzəriyyəsi

1. Bioloji orqanizmdə həyatın səciyyəvi əlaməti qeyri-maddi maddənin, həyatı tədqid edən prinsip kimi fəaliyyət göstərən vacib komponentin olmasıdır. Bu maddə intellektual enerjinin və ya intellektual maddənin konsentrasiyasıdır.

2. Bioloji orqanizmlər, flora və fauna, o cümlədən insanlar, üzvi maddələrdir - qeyri-maddi maddələrin inkişaf edən embrionlarının daşıyıcısıdır. Daha doğrusu, bunlar materiyanı düşüncə, ya da intellekt olan orqanizmlərdir.

3. Embrion inkişafının bütün dövrlərini keçmiş və ölümdən sonra insan orqanizmindən çıxan ağıllı orqanizmlər Yer planetinin indiki əhalisini təşkil edir və hətta onun bütün kosmosu təşkil etdiyini düşünmək olar.

4. Bəşəriyyətin təkamül inkişafı texnogendir. Ali orqanizmlər - ağıllı cəmiyyət - icma inkişafının biogen yolu ilə gedir. Bu, onların üstünlüyünün sübutudur - həyatın təkamülünün son, yekun mərhələsi.

"Uca Tanrı hər kəsin ürəyindədir, ey Arsuna, O sanki maddi enerjindən düzəldilmiş maşınlarla olan canlı varlıqların səyahətini istiqamətləndirir"- Bhaqavad-Qita, 18/61.

(Ardı olacaq)

Elçin Bayramlı

Ailə büdcəsində nəqliyyata ayrılan xərclərin artması...

Nəqliyyat eksperti mühüm məqamlara aydınlıq gətirdi

İctimai nəqliyyatda qiymət artımı məsələsi yalnız sərnişinlərin gündəlik xərclərinə deyil, həm də ümumi nəqliyyat infrastrukturunun inkişafına bir-başına təsir göstərən mövzudur. Qiymətlərin yüksəlməsinin bir neçə əsas səbəbi var. İlk növbədə, yanacaq və enerji daşıyıcılarının qlobal bazarda bahalaşması ictimai nəqliyyat şirkətlərinin əsas xərclərini artırır. Məsələn, avtobus parklarının istismarında yanacaq məsrəfləri ümumi xərclərin böyük hissəsini təşkil edir və bu istiqamətdə baş verən hər bir artım bilavasitə sərnişin daşımaqlarının maya dəyərində yansır. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında nəqliyyat eksperti, texnika elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Fərhad Eyyubov deyib.

Onun sözlərinə görə, sürücülərin əməkhaqqı fondunun artırılması, texniki xidmət xərclərinin və ehtiyat hissələrinin qiymətində müşahidə olunan yüksəliş də nəqliyyat şirkətlərini əlavə maliyyə yükü ilə üz-üzə qoyur. Əgər tariflər uzun müddət dəyişdirilməz qalırsa, bu, xidmət keyfiyyətinə mənfi təsir göstərir: avtobusların vaxtında təmir olunmaması, köhnə nəqliyyat vasitələrinin dövriyyədə qalması, sərnişin rahatlığının təmin olunmaması kimi problemlər meydana çıxır: "Digər tərəfdən, ictimai nəqliyyatda qiymət artımı əhali üçün əlavə maliyyə yükü deməkdir. Xüsusilə gündəlik olaraq metro və avtobusdan istifadə edən aşağı və orta gəlirli təbəqələr bu dəyişikliyi daha çox hiss edirlər.

Ailə büdcəsində nəqliyyata ayrılan xərclərin yüksəlməsi sosial narazılıq yarada bilər. Lakin bu artım balanslaşdırılmış və mərhələli şəkildə həyata keçirilərsə, sərnişinlərin yükü

ümumiyyətlə qədər azaldıla bilər. Burada əsas məsələ qiymət artımının qarşılığında xidmət keyfiyyətinin yüksəldilməsidir. Əgər tariflərin artırılmasından əldə olunan əlavə gəlirlər avtobus parklarının yenilənməsinə, ekoloji baxımdan təmiz nəqliyyat vasitələrinin alınmasına, dayanacaq infrastrukturunun təkmilləşdirilməsinə və elektron ödəniş sistemlərinin genişləndirilməsinə yönəldilərsə, bu halda sərnişinlər də ödədikləri məbləğin qarşılığını real şəkildə hiss edə bilərlər.

Ümumilikdə, ictimai nəqliyyatda qiymət artımı qaçılmaz iqtisadi realıqdır, lakin bu prosesin sosial nəticələrini minimuma endirmək üçün dövlət, nəqliyyat şirkətləri və sərnişinlər arasında qarşılıqlı balans qorunmalıdır. Əgər qiymət artımı şəffaf mexanizmlərlə əsaslandırılırsa və paralel olaraq xidmət keyfiyyətində nəzərəçarpan dəyişikliklər həyata keçirilərsə, bu, uzunmüddətli dövrdə nəqliyyat sektorunun inkişafına və sərnişinlərin rahatlığına müsbət təsir göstərə bilər".

Ziya Hikmətoğlu

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

Tramp qazandıqca qazanır - Yutub ona 24,5 milyon dollar ödəyəcək...

Yutub platforması ABŞ prezidenti Donald Trampın 2021-ci ilin yanvarında Kapitoliya hücumu sonrası hesabının bloklanması ilə bağlı iddia üzrə 24,5 milyon dollar təminat ödəyəcək. Bu barədə "Reuters" məhkəmə sənədlərinə istinadən məlumat verir.

Məbləğin 22 milyon dolları Ağ Ev üçün yeni bal zəlinin tikintisi ilə məşğul olan "Trust for the National Mall" qeyri-kommersiya təşkilatına yönəldiləcək. Qalan hissəsi isə yutubu senzura ittihamları ilə məhkəməyə verən digər iddiaçılara paylanacaq.

Ürək-damar xəstəlikləri necə yaranır?

Ürək-damar xəstəlikləri nədən yaranır? Gəlin statistikaya müraciət edək. Ötən ilin statistik göstəricilərinə görə, ürək-damar xəstəliklərindən dünyada hər il 20 milyondan çox insan həyatını itirir. Ürək-damar xəstəliklərinə üreyin və qan damarlarının xəstəlikləri, üreyin işemik xəstəliyi, beyinin damarlarının xəstəliyi, arteriyaların periferik xəstəliyi, anadangəlmə ürək qüsuru, vena damarlarının trombozu aid edilir. Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, son zamanlar ölkəmizdə də ürək-damar xəstəliklərinin və qəfil ölümlərin sayı artıb. Əsas səbəb həyat tərzi və qidalanma dəyişikliklərlə bağlıdır.

"Qarabağ" UEFA reytingində irəliləyir

"Qarabağ" UEFA-nın reyting cədvəlində yerini daha da gücləndirib. QOL.az xəbər verir ki, bu, Ağdam təmsilçisinin UEFA Çempionlar Liqasının 2-ci turunda evdə "Kopenhagen"-ə (Danimarka) qalib gəlməsi (2:0) sayəsində mümkün olub. UEFA-nın saytında açıqlanan reytingdə Qurban Qurbanovun komandası daha 4 pillə irəliləməyə nail olub. Onlar 55-ci yerdən 51-ci pilləyə qalxıblar. "Qarabağ"-ın ehtiyatında hazırda 31,000 əmsal var. Reytingə "Real" başçılıq edir (127,500). Milli assosiasiyaların reytingində isə Azərbaycan əmsalını 22,000-ə çatdırıb. Hazırda ölkəmiz əvvəlki 25-ci pillədədir.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 3000